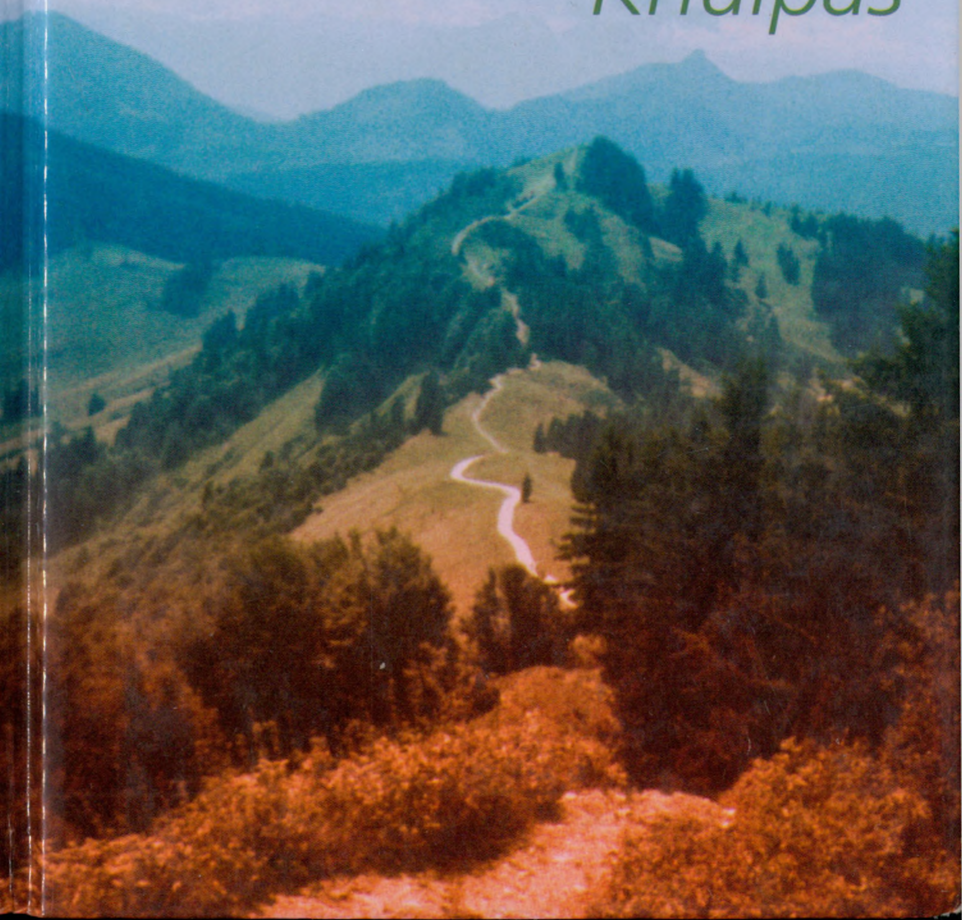
HERMANN HESSE

Knulpas

HERMANN

HESSE

Knulpas

Trys istorijos iš Knulpo gyvenimo

Iš vokiečių kalbos vertė
Laima Bareišienė

alma
littera

UDK 830–3
He349

Hermann Hesse KNULP
Drei Geschichten aus dem
Leben Knulps
Suhrkamp Verlag 1979

ISBN 9955–08–154–6

ANKSTYVĄ PAVASARĮ

Dešimtojo dešimtmečio pradžioje mūsų bičiulis Knulpas keletą savaičių pragulėjo ligoninėje, o kai jį išrašė, jau buvo vasario vidurys, orai labai bjaurūs, taigi vieną kitą dieną pakeliavęs, jis vėl pajuto kylant karštį ir norom nenorom turėjo pasiieškoti pastogės. Draugų jam niekuomet netrūko, mažne kiekviename apylinkių miestelyje būtų nesunkiai radęs malonią viešnagę. Tačiau jis turėjo keisto išdidumo, tokio, kad ką nors priimdamas iš savo draugo, lyg suteikdavo pastarajam garbę.

Šįkart Knulpas prisiminė odadirbį Emilį Rotfusą iš Lechšteteno ir vakare, pliaupiant lietui ir siaučiant vakarų vėjui, pasibeldė į jau užsklęstas nakčiai jo namų duris. Odadirbys pravėrė langinę antrajame aukšte ir šūktelėjo žemyn į tamsią gatvelę:

– Kas ten lauke? Ar neina palaukti, kol išauš?

Knulpas, išgirdęs senojo bičiulio balsą, nors ir buvo labai nusigalavęs, kaipmat pražvalėjo. Prisiminė posmelį, kurį buvo sukūręs seniai, kai sykį mėnesį bastėsi drauge su Emiliu Rotfusu, ir padainavo, atkraginęs galvą:

Pavargėlis klajūnas
Štai sėdi užeigoj,
Sūnus tai palaidūnas,
Ne kitas kas daugiau.

Odadirbys triukšmingai pastūmė langinę ir persisvėrė per langą.

– Knulpai! Čia tu ar vaiduoklis?

– Aš! – sušuko Knulpas. – Nors galėtum nulipti žemyn ir laiptais, nejau būtina kartis pro langą?

Bičiulis džiugiai nuskubėjo žemyn, atidarė duris ir pašvietė atvykėliui į veidą rūkstančia aliejine lempele taip, kad tas turėjo prisimerkti.

– Tad prašom vidun! – sušuko susijaudinęs ir įsitraukė Knulpą į prieangį. – Viską papasakosi vėliau. Dar liko šio to vakarienės, taip pat gausi ir patalą. Dievulėliau, šitokiu bjauriu oru! Taip, o ar geri tavo batai?

Knulpas netrukdė jam klausinėti ir stebėtis, prie laiptų kruopščiai nusiraitojo kelnių klešnes ir per tamsą drąsiai užlipo aukštyn, nors į šį namą nebuvo įžengęs mažne ketverius metus.

Koridoriuje, priešais svetainės duris, jis stabtelėjo ir už rankos prilaikė odadirbį, kviečiantį užeiti.

– Ei, – sušnibždėjo, – ar tiesa, kad tu jau vedęs?

– Taip, žinoma.

– Na, todėl... Mat tavo žmona manęs nepažįsta; gal ji neapsidžiaugs. Nenorėčiau jums trukdyti.

– Koks čia trukdymas! – nusijuokė Rotfusas, atlapojo duris ir įstūmė Knulpą į šviesų kambarį. Tenai virš didelio valgomojo stalo ant trijų grandinių kabojo žibalinė lempa, ore plaukiojo skystas tabako dūmas, jo draiskanos glaudėsi prie karšto gaubto, kur greitai sūkuriavosi ir nyko. Ant stalo gulėjo laikraštis ir tabako prikimšta kiaulės pūslė, o nuo siauros kanapos prie skersinės sienos, lyg pažadinta iš snaudulio ir stengdamasi to neparodyti, gyvai pašoko sumišusi

jauna šeimininkė. Knulpas valandėlę markstėsi tarsi sutrikęs nuo ryškios šviesos, paskui pažvelgė moteriai į pilkšvas akis ir, tardamas mandagius žodžius, padavė jai ranką.

– Taip, čia ji, – nusijuokė meistras. – O čia Knulpas, mano bičiulis Knulpas, žinai, apie kurį mudu jau esam šnekėjęsi. Žinoma, jis paviešės pas mus ir miegos pameistrio lovoje. Ji juk tuščia. Tačiau iš pradžių išgersim sidro, o Knulpui reikia šio to užkrimsti. Juk dar liko kepeninės dešros, argi ne?

Meistrienė išsiskubino, o Knulpas nulydėjo ją akimis.

– Vis dėlto trupučiuką išsigandusi, – tyliai tarė. Tačiau Rotfusas nenorėjo sutikti.

– Vaikų dar neturit? – paklausė Knulpas.

Šeimininkė vėl sugrįžo, atnešė cino lėkštėje dešros, šalimais padėjo duonos lentą, kurios viduryje pūpsojo puskepalis duonos, rūpestingai apverstas žemyn prariektuoju galu, o aplinkui apskritimu ėjo dailiai išdrožtas užrašas: „Kasdieninės mūsų duonos duok mums ir šiandien".

– Ar tu žinai, Liz, ko Knulpas manęs ką tik paklausė?

– Liaukis! – numojo šis ranka. Ir šypsodamasis pasakė šeimininkei: – Mat aš nė kiek nesivaržau, ponia meistriene.

Tačiau Rotfusas neatlyžo.

– Jis paklausė, ar mes dar neturim vaikų.

– Ak, kokie niekai! – sušuko ji juokdamasi ir tučtuojau vėl išbėgo.

– Tai dar neturit? – paklausė Knulpas, kai ji dingo už durų.

– Taip, dar ne. Žinai, ji neskuba, o pirmaisiais metais taip netgi geriau. Tačiau tu siek ir vaišinkis!

Tada moteris atnešė pilką ir žydrą fajanso ąsotį sidro, padėjo tris taures ir iškart pripylė. Ji triūsė vikriai, Knulpas stebėjo ir šypsojosi.

– Į sveikatą, senas bičiuli! – sušuko meistras ir kilstelėjo į Knulpą savo taurę. Tačiau tas buvo galantiškas ir šūktelėjo:

– Pirmiausia ponios. Į brangią jūsų sveikatą, ponia meistriene! Prozit, seni!

Jie susidaužė ir išgėrė, ir Rotfusas švytėjo iš džiaugsmo ir merkė pačiai, ar toji pastebinti, kaip pasakiškai elgiasi jo bičiulis. Tačiau ji jau seniai buvo pastebėjusi.

– Matai, – tarė ji, – ponas Knulpas už tave mandagesnis, žino, kaip dera elgtis.

– Ką jūs, – pasakė svečias, – kiekvienas elgiasi taip, kaip yra išmokęs. O dėl elgesio, jums nesunku mane priblokšti, ponia meistriene. Taip gražiai padengėt stalą, kaip tauriausiam viešbuty!

– Taip, žinoma, – nusijuokė meistras, – tačiau ir ji šito mokinosi.

– Šit kaip, o kur? Ar ponas jūsų tėvas viešbučio šeimininkas?

– Ne, jis jau seniai atgulęs po žeme, aš jo beveik nepažinojau. Tačiau kelerius metus dirbau padavėja „Jaučio" viešbutyje, jei žinot.

– „Jaučio" viešbutyje? Anksčiau tai buvo prašmatniausias Lechšteteno viešbutis, – pagyrė Knulpas.

– Ir dabar tebėra. Tiesa, Emili? Pas mus apsistodavo mažne vien komivojažieriai ir turistai.

– Tikiu, ponia meistriene. Tikrai neprastai gyvenot ir užsidirbot gražaus pinigėlio! Tačiau savas ūkis juk geriau, argi ne?

Knulpas lėtai ir mėgaudamasis tepėsi minkštą dešrą ant duonos, švariai nuluptą odelę padėjęs ant lėkštės krašto, kartkartėmis gurkštelėdamas gero geltono sidro. Meistras su malonumu ir pagarba stebėjo, kaip jis grakščiomis liaunomis rankomis švariai ir lengvai daro tai, kas priklauso, gėrėjosi ir namų šeimininkė.

– Tačiau atrodai tu nekaip, – vėliau išpeikė Knulpą Rotfusas, ir dabar Knulpas turėjo prisipažinti, kad neseniai jam nepasisekę ir gulėjęs ligoninėje. Bet nemalonius dalykus jis nutylėjo. Kai bičiulis paklausė, ko dabar ketinąs griebtis, ir nuoširdžiai pasiūlė valgį ir patalą neribotam laikui, Knulpas, nors kaip tik šito troško ir tikėjosi, lyg perimtas drovumo probėgšmais padėkojo ir atidėjo pokalbį iki rytojaus.

– Galėsim pasišnekėti apie tai rytoj arba poryt, – pasakė nerūpestingai, – ačiū Dievui, dienų dar bus, o aš ketinu čia vis tiek truputį ilgėliau pasisvečiuoti.

Jis nemėgo planuoti ar pasižadėti ilgesniam laikui. Jautėsi prastai, jei žinodavo, kad rytdienai yra ką nors įsipareigojęs.

– Jei iš tikrųjų turėčiau pabūti čia ilgėliau, – prabilo Knulpas po kiek laiko, – gal užrašytum mane kaip savo pameistrį.

– O kodėl ne! – prajuko meistras. – Tu mano pameistrys! Juk netgi nesi odadirbys.

– Tai nesvarbu, argi nesupranti? Manęs visiškai netraukia odadirbystė, nors gal šis amatas ir puikus, ir aš visiškai netinku darbui. Tačiau, žinai, man praverstų toks įrašas keliauninko knygelėje. Ir gaučiau pinigų iš ligonių kasos.

– Gal man parodytum savo knygelę?

Knulpas įsikišo ranką į vidinę beveik naujos savo eilutės švarko kišenę ir išsiėmė knygutę su tvarkingu vaškytinės aplanku.

Odadirbys pasižiūrėjo ir nusijuokė:

– Kaip visuomet, nepriekaištinga tvarka! Galima pamanyti, kad tu tik vakar rytą iškeliavai iš motinos namų.

Paskui jis patikrino įrašus ir spaudus, be galo žavėdamasis ir kraipydamas galvą:

– Va čia tai bent tvarka! Matyt, tavo viskas turi būti tauru.

Tačiau šitaip tvarkingai laikyti keliauninko knygelę buvo vienas iš mėgstamiausių Knulpo dalykų. Savo nepriekaištingumu ji buvo tikras vaizduotės kūrinys, o įstaigų pažymos liudijo vien šlovingus garbingo ir darbštaus gyvenimo tarpsnius, kur kelionių aistra krito į akis tik pernelyg dažnu vietovių kaitaliojimu. Ši darbo knygelė talpino gyvenimą, kurį Knulpas išgalvojo ir kur galybe triukų palaikė dažnai vos ant siūlelio pakibusią tariamą būtį, tuo tarpu iš tikrųjų beveik nedarydamas nieko smerktina, tik gyvendamas kaip niekur nedirbantis valkata – neteisėtai ir visų niekinamas. Žinoma, vargu ar jam būtų pavykę niekieno nekliudomam kurti dailią savo poemą, jei ne visi žandarai būtų buvę palankūs. Kiek įmanydami šiam linksmam ir įdomiam žmogui, kurio protinį pranašumą ir kada ne kada parodomą rimtumą vertino, jie duodavo ramybę. Jis beveik nebuvo nubaustas, nepagautas nei vagiant, nei elgetaujant, be to, visur turėjo gerbiamų bičiulių; taigi jam buvo nekliudoma gyventi taip, kaip mėgsta ūkyje gyventi daili katė, kurią visi mano šiaip taip pakenčią, tuo tarpu ji pati šalia darbščių ir rūpesčiais apsikrovusių žmonių nerūpestingai ir elegan-

tiškai leidžia savo linksmas, prašmatnias, poniškas ir veltėdiškas dienas.

– Tačiau jūs jau seniai būtumėt gulėję lovoje, jeigu nebūčiau atsibeldęs, – sušuko Knulpas, vėl pasiimdamas popierius. Jis atsistojo ir nusilenkė šeimininkei. – Eime, Rotfusai, parodyk, kur stovi mano lova.

Meistras, nešinas lempele, palydėjo jį siaurais laiptais į palėpę ir pameistrių kamaraitę. Tenai, prie sienos, buvo tuščia geležinė lova, o šalia jos paklota medinė.

– Gal norėtum šildyklės? – tėviškai paklausė šeimininkas.

– Tik šito ir trūksta, – nusijuokė Knulpas. – Žinoma, ponui meistrui jos nereikia, nes turi tokią dailią moteriškutę.

– Taip, matai, – karštai prašneko Rotfusas, – tu dabar lendi po šaltais pameistrio lovos patalais pastogėje, o kartais guliesi net ir į prastesnę lovą, kai kada neturi jokios ir turi miegoti šiene. O mes juk turim namus, amatą ir malonią pačią. Matai, tu juk jau seniai būtum galėjęs tapti meistru, pasiekti daugiau negu aš, jeigu tik būtum panorėjęs.

Tuo metu Knulpas kuo skubiau nusivilko drabužius ir drebėdamas palindo po šaltais patalais.

– Ar turi dar daug ką papasakoti? – paklausė jis. – Aš patogiai guliu ir galiu klausytis.

– Aš kalbėjau rimtai, Knulpai.

– Aš irgi, Rotfusai. Tačiau be reikalo manai, kad santuoka yra tavo išradimas. Tad labanakt!

Kitą dieną Knulpas liko gulėti lovoje. Jautėsi nusilpęs, ir oras buvo toks, kad vargu ar būtų ėjęs iš namų. Odadirbio, kuris aplankė jį priešpiet, Knulpas paprašė leidimo išsigulėti ir tik per pietus atnešti jam lėkštę sriubos.

Taip jis ir tysojo apytamsėje palėpės kamaraitėje visą dieną ramus ir patenkintas, jausdamas, kaip tolsta šaltis ir klajonių nepatogumai, bei maloniai mėgaudamasis šilto saugumo palaima. Klausėsi, kaip uoliai beldžia į stogą lietus ir neramiais, švelniais ir gūsingais šuorais ūžčioja nepastovus vėjas. Kartkarčiais Knulpas numigdavo kokį pusvalanduką ar, kol buvo pakankamai šviesu, paskaitinėdavo savo nešiojamą biblioteką; ji susidėjo iš lapų, kur buvo užsirašęs eilėraščių ir posakių, ir iš pluoštelio laikraščių iškarpų. Tarp jų buvo ir keli paveikslai, kuriuos jis aptiko savaitraščiuose ir išsikirpo. Du – labiausiai jo mėgstami ir nuo dažno žiūrinėjimo jau įplyšę per sulenkimus bei nusitrynę. Viename pavaizduota artistė Eleonora Duzė, o kitame matyti burlaivis jūroje, blaškomas smarkios audros. Nuo pat vaikystės Knulpą labai traukė Šiaurė ir jūra, keliskart jis netgi keliavo ten link, sykį nusigavo iki pat Braunšveigo apylinkių. Tačiau šį paukštį keliauninką, vis klajojantį ir ilgai nenurimstantį jokioje vietoje, keistas baugulys ir gimtinės meilė skubinais žygiais vėl parginė į Pietų Vokietiją. Gal jam išgaravo visas nerūpestingumas, kai atsidūrė vietovėse, kur viešpatavo svetima tarmė ir papročiai, kur niekas jo nepažinojo ir kur jam sunkiai sekėsi tvarkingai užpildyti legendinę keliauninko knygelę.

Per pietus odadirbys nunešė į palėpę sriubos ir duonos. Jis elgėsi tyliai ir kalbėjo išgąstingu prislopintu balsu, nes manė, kad Knulpas susirgo, o jis pats, be vaikiškų ligų, niekuomet nebuvo gulėjęs lovoje dienos aky. Knulpas, kuriam buvo labai gera, nepasivargino aiškintis, tiktai patikino, kad rytoj atsikelsiąs ir būsiąs sveikut sveikutėlis.

Vėlyvą popietę į kamaraitės duris pasibeldė, o kadangi Knulpas snūduriavo ir neatsiliepė, vidun tyliai įėjo meistro pati ir vietoj tuščios sriubos lėkštės ant stovo šalia lovos padėjo puodelį kavos su pienu.

Knulpas, kuo puikiausiai išgirdęs ją įeinant, iš nuovargio ar įgeidžio liko gulėti užsimerkęs, niekuo neišsiduodamas, kad nemiega. Meistrienė su tuščia lėkšte rankoje metė žvilgsnį į miegalių, kurio galva gulėjo ant rankos, pusiau dengiamos žydrais langučiais išmargintų marškinių rankovės. O kadangi jai krito į širdį tamsių plaukų švelnumas ir kone vaikiškas nerūpestingo veido grožis, ji valandėlę stovėjo ir žiūrėjo į dailų jaunuolį, apie kurį meistras jai buvo pripasakojęs keisčiausių istorijų. Ji regėjo tankius antakius ant švelnios šviesios kaktos virš užmerktų akių ir liesus, tačiau rudus skruostus, gražias, skaisčiai raudonas lūpas ir grakštų kaklą, ir visa tai jai labai patiko, ji prisiminė tuos laikus, kai dirbo „Jaučio" viešbutyje padavėja ir kada ne kada, pagauta pavasarinių nuotaikų, leisdavosi pamyluojama štai va tokių nepažįstamų gražuolėlių.

Kai įsisvajojusi ir trupučiuką susijaudinusi pasilenkė pirmyn, trokšdama pamatyti visą veidą, cino šaukštas nuslydo nuo lėkštės ir nukrito ant grindų, labai ją išgąsdindamas, nes kamaraitėje tvyrojo tyla ir drovus slėpiningumas.

Dabar Knulpas atmerkė akis, lėtai ir nesusigaudydamas, lyg būtų kietai miegojęs. Atsuko galvą, akimirką ranka prisidengė akis ir šypsodamas tarė:

– Oje, čia juk ponia meistrienė! Atnešė man kavos! Puikios, šiltos kavos, kaip tik tokios, kokią šią valandėlę sapnavau. Labai dėkoju, ponia Rotfus! Kažin kelinta dabar valanda?

– Keturios, – greitai išbėrė ji. – Gerkit dabar, kol šilta, paskui aš nusinešiu puodelį.

Ir ji išbėgo, lyg darbų spiriama. Knulpas nulydėjo ją akimis ir girdėjo, kaip ji nusiskubino žemyn laiptais. Mąsliai žvelgdamas, Knulpas keliskart pakraipė galvą, paskui švilptelėjo lyg paukštis ir įniko gerti kavą.

Praslinko valanda, kai sutemo, ir Knulpui pasidarė nuobodu, jis jautėsi kuo puikiausiai pailsėjęs ir vėl troško pabūti tarp žmonių. Linksmai atsikėlė ir apsirengė, tylutėliai kaip kiaunė nusėlino tamsiais laiptais ir nepastebimai išsmuko iš namų. Vis dar pūtė drėgnas ir gūsingas pietvakarių vėjas, tačiau nebelijo, žiojėjo didelės šviesaus ir giedro dangaus properšos.

Giliai kvėpdamas orą Knulpas žingsniavo vakarėjančiomis gatvelėmis ir ištuštėjusia turgaus aikšte, paskui atsistojo tarp atvirų kalvės vartų, žiūrėdamas, kaip kalvę tvarko mokinys, užmezgė pokalbį su pameistriu ir palaikė atšalusias rankas virš tamsiu raudoniu žioruojančio žaizdro. Be kita ko, paklausinėjo apie vieną kitą pažįstamą iš šio miestelio, pasiteiravo apie tai, kas mirė ir kas susituokė, duodamas suprasti, kad ir pats yra iš arklių kaustytojų, nes puikiai mokėjo bet kokių amatininkų kalbą ir žinojo jų atpažinimo ženklus.

Tuo metu ponia Rotfus kaitė sriubą vakarienei, žvangino nedidelės viryklės geležis ir skuto bulves, o kai viską baigė ir sriuba virė ant silpnos ugnies, pasišviesdama virtuvine lempa nuėjo į svetainę ir atsistojo priešais veidrodį. Tenai pamatė tai, ką ir tikėjosi: putnų, skaisčiaskruostį veidą melsvomis akimis, o kiek susitaršiusius plaukus ji greitai sutvarkė mikliais pirštais. Paskui dar kartą nusišluostė į

prijuostę švariai nusimazgotas rankas, paėmė lempelę ir skubiai užlipo į palėpę.

Tyliai pasibeldė į pameistrių kamaraitės duris, paskui kiek garsėliau, o kadangi niekas neatsiliepė, pasidėjo lempelę ant grindų ir abiem rankom atsargiai, kad nesugirgždėtų, pravėrė duris. Pirštų galais įtipeno į vidų, žengė dar žingsnį ir apgraibė kėdę šalia lovos.

– Ar miegat? – paklausė pusbalsiu. Ir dar kartą: – Ar miegat? Noriu tik paimti indus.

Kadangi tebetvyrojo ramybė ir nebuvo girdėti net alsavimo, ji ištiesė ranką lovos link, tačiau pasijutusi nesmagiai atitraukė ir nuskubėjo atsinešti lempelės. Kai rado kamaraitę tuščią, o lovą rūpestingai paklotą, net pagalvę ir patalus nepriekaištingai išpurtytus, sutrikusi, kiek išsigandusi, tiek ir nusivylusi, sugrįžo virtuvėn.

Po pusvalandžio, kai odadirbys užlipo vakarienės, padengusi stalą moteris ėmė jaudintis, tačiau nedrįso papasakoti vyrui apie savo lankymąsi kamaraitėje. Tuomet apačioje dunkstelėjo vartai, lengvi žingsniai nukaukšėjo grįstu takeliu bei įvijais laiptais aukštyn, ir pasirodė Knulpas, nusiėmė puikią rudą fetro skrybėlę nuo galvos ir palinkėjo labo vakaro.

– Taip, o tu iš kur parėjai? – sušuko nustebęs meistras. – Ligonis, o lakstai naktimis! Šitaip ir mirtį netruksi prisišaukti.

– Tai jau taip, – pasakė Knulpas. – Labas vakaras, ponia Rotfus, aš kaip tik laiku. Gardžią jūsų sriubą užuodžiau jau nuo pat turgaus aikštės, ji jau nugins nuo manęs mirtį.

Susėdo prie stalo. Šeimininkas buvo šnekus, gyrėsi vaišingumu ir savo luomu. Erzino svečią ir vėl rimtai jį kalbino galų gale sykį mesti amžinas klajones ir dykinėjimą.

Knulpas klausėsi ir beveik neatsakinėjo, o meistrienė netarė nė žodžio. Ji siuto ant vyro, kuris šalia puikiai besielgiančio ir dailaus Knulpo regėjosi netašytas, ir savo palankumą svečiui rodė dėmesingai aptarnaudama. Kai išmušė dešimtą, Knulpas pasakė „labanakt" ir paprašė odadirbį skustuvo.

– Tu ir švaruolis, – pagyrė Rotfusas, duodamas skustuvą. – Vos suniežti smakrą, kaipmat nusiskuti. Ką gi, labanakt ir kuo greičiau sveik!

Prieš įeidamas į kamaraitę Knulpas parimo prie langeliuko ant palėpės laiptų, norėdamas valandžiukę pasižiūrėti oro ir kaimynų. Vėjo beveik nebebuvo, o tarp stogų juodavo plotelis dangaus, kuriame žibėjo ryškios, lyg drėgnai spindinčios žvaigždės.

Jau buvo beįtraukiąs galvą vidun ir beuždarąs langeliuką, kai staiga priešais kaimynų name nušvito langas. Jis pamatė žemą kambarėlį, visai panašų į jo, pro kurio duris pasirodė jauna tarnaitė, nešina vienoje rankoje žvake žalvarinėje žvakidėje, o kairėje – dideliu vandens ąsočiu, kurį pastatė ant grindų. Paskui žvake ji apšvietė siaurą tarnaitės lovą, kviečiančią gultis kukliu švariu raudonu šiurkščios vilnos apklotu. Mergina padėjo žvakidę toliau, nebuvo matyti kur, ir atsisėdo ant žemos žaliai dažytos skrynios, kokias paprastai turi visos tarnaitės.

Vos išvydęs tą netikėtą reginį, Knulpas tučtuojau užpūtė savo žiburį, kad pats liktų nematomas, ir dabar tyliai stebėjo, išsilenkęs pro langeliuką.

Jaunoji tarnaitė buvo iš tų, kokios jam patikdavo. Gal aštuoniolikos ar devyniolikos metų, nelabai aukšta, rudoko doro veido su rudomis akimis ir tamsiais vešliais plau-

kais. Tas romus malonus veidas neatrodė linksmas, ir visa figūrėlė ant kietos žalios skrynios sklidina rūpesčio ir liūdesio, taigi Knulpas, pažįstąs pasaulį ir merginas, spėjo, kad jauniklė dar neseniai su visa skrynia gyvena tarp svetimų ir ilgisi namiškių. Susidėjusi liesas rudas rankas į sterblę ji ieškojo trumpos paguodos prieš miegą, valandėlę prisėsdama ant menkos savo mantos ir prisimindama svetainę namuose.

Kaip ir tarnaitė savo kambarėlyje, Knulpas sustingo prie langeliuko ir keistai įsitempęs stebėjo menką nepažįstamo žmogaus gyvenimą, taip nekaltai saugantį žavų savo rūpesnį, apšviestą žvakės ir nė nesitikintį žiūrovo. Knulpas matė rudas meilingas akis čia atvirai aptemstančias, čia vėl pridengiamas ilgų blakstienų, o ant rudų vaikiškų skruostų švelniai šmėseliuojant raudoną šviesą, matė liesas jaunas rankas, kokios jos pavargusios ir kaip dar trupučiuką atideda tą paskutinį nusirengimo darbelį, kol kas ilsėdamosi ant tamsiai mėlynos medvilninės suknios.

Galop jauniklė atsidususi pakėlė galvą su sunkiomis, į kuodą susegtomis kasomis, mąsliai, tačiau nė kiek ne mažiau nuliūdusi pasižiūrėjo į tolį, o tada žemai pasilenkė atsivarstyti batų.

Kad ir nenoromis, Knulpas būtų nuėjęs, mat jam atrodė neteisinga ir mažne žiauru spoksoti, kaip tas vargšas vaikas nusirengia. Mielai būtų jai šūktelėjęs, trupučiuką pakalbinęs ir kokiu nors pokštu pralinksminęs, kad ji atsigultų linksmėlesnė. Tačiau jis bijojo, kad jam šūktelėjus, mergina išsigąs ir tučtuojau užpūs žvakę.

Todėl dabar jis pasitelkė vieną iš daugelio nesudėtingų savo išmonių. Pradėjo be galo dailiai ir švelniai švilpauti,

lyg ateidamas iš toli, švilpavo dainą „Malūno ratas sukas upėje šaltoj“, ir jam pavyko švilpauti taip dailiai ir švelniai, kad mergina valandėlę klausėsi, nelabai nutuokdama, kas čia yra, ir tik po trečiojo posmelio palengva atsitiesė, atsistojo ir klausydamasi priėjo prie lango.

Iškišo pro langą galvą ir klausėsi, tuo tarpu Knulpas tylutėliai švilpavo toliau. Mergina keliskart palingavo galvą melodijos taktan, paskui staiga pakėlė akis ir suprato, iš kur sklinda melodija.

– Ar ten kas nors yra? – paklausė pusbalsiu.

– Tiktai odadirbio parankinis, – pasigirdo irgi toks pat tylus atsakymas. – Nenorėjau prižadinti. Aš trupučiuką ilgėjausi namų ir švilpiniavau dainelę. Tačiau moku ir linksmų dainų. Ar tu irgi atvykėlė, mergel?

– Aš iš Švarcvaldo.

– Taip, iš Švarcvaldo! Kaip ir aš, taigi mudu kraštiečiai. Kaip tau patinka Lechštetene? Man tai visai ne.

– O, aš nieko nežinau, esu čia dar tik aštuonios dienos. Bet ir man nelabai patinka. Ar jau senokai čia gyvenat?

– Ne, tris dienas. Tačiau kraštiečiai vienas kitą tujina, gerai?

– Ne, negaliu, mes juk visiškai nepažįstami.

– Kol kas ne, bet galim susipažinti. Žmonės juk ne kalnas ir slėnis, jie gali suartėti. Kur jūsų gimtinė, panele?

– Jūs nežinosit.

– Visaip gali būti. O gal čia paslaptis?

– Achthauzenas. Tai tik mažas kaimelis.

– Tačiau gražus, tiesa? Priekyje, iš kampo, stovi koplyčia, yra malūnas arba lentpjūvė, ir tenai yra didelis geltonas bernardinų veislės šuo. Taip ar ne?

– Vajergau, Belas!

Kai mergina suprato, kad pažįstąs jos gimtinę ir tenai lankęsis, jai nuo pečių nukrito didelė nepasitikėjimo ir liūdesio dalis, ir ji susijaudino.

– Tai gal pažįstat ir Andresą Fliką? – paklausė skubiai.

– Ne, nieko tenai nepažįstu. Tačiau jis yra jūsų tėvas?

– Taip.

– Na, na, taigi jūs esat panelė Flik, o jeigu dabar sužinočiau dar ir vardą, tai kada nors keliaudamas pro Achthauzeną galėčiau pasiųsti jums atviruką.

– Negi vėl ketinat iškeliauti?

– Ne, neketinu, tačiau norėčiau sužinoti jūsų vardą, panele Flik.

– Na ne, aš jūsiškio irgi nežinau.

– Atsiprašau, tai pataisomas dalykas. Aš esu Karlas Eberhardas, ir kai mudu dieną vėl susitiksime, žinosit, kaip mane pašaukti, o kaip į jus turėčiau kreiptis aš?

– Barbara.

– Labai ačiū, taip jau geriau. Tačiau jūsų vardą labai sunku ištarti, ir aš beveik galėčiau lažintis, kad namie jus šaukia Berbele.

– Taip ir yra. Tačiau kad jau šitiek žinot, tai kam tada taip daug kamantinėjat? O dabar metas ilsėtis. Labanakt, odadirby.

– Labanakt, panele Berbele. Saldžių sapnų, o kad tikrai jie būtų saldūs, pašvilpausiu dar vieną melodiją. Nepabėkit, ji nieko nekaštuoja.

Ir Knulpas kaipmat pradėjo ir pašvilpavo sudėtingą melodiją, jodleriuodamas, su dvigubais tonais ir trelėmis, ji

nuskambėjo kaip šokių muzika. Mergina nustebusi klausėsi tokio meniško švilpavimo, o kai jis baigėsi, tyliai užsidarė langinę, tuo tarpu Knulpas nuslinko į savo kamaraitę be jokios šviesos.

Rytą Knulpas pakirdo anksti ir šįkart pasinaudojo odadirbio skustuvu. Tačiau odadirbys jau keleri metai nebesiskuto barzdos, todėl skustuvas buvo toks apleistas, kad Knulpas mažne pusvalandį galando jį į savo petnešas, kol sugebėjo nusiskusti. Baigęs apsivilko švarku, paėmė rankon batus ir nulipo žemyn į virtuvę, kur buvo šilta ir kvepėjo kava.

Jis paprašė meistrienę šepečio ir batų tepalo.

– Eikit jau! – sušuko toji. – Čia ne vyrų darbas. Leiskit man.

Tačiau Knulpas nesutiko, ir kai ji galų gale droviai krizendama padėjo priešais jį savo batų valymo reikmenis, Knulpas įniko darbuotis, kruopščiai, švariai ir lyg žaisdamas, kaip vyras, kuris priešokiais, užėjus nuotaikai, tačiau rūpestingai ir džiugiai pamiklina rankas.

– Negaliu atsigrožėti, – pagyrė moteriškė ir pažvelgė jam į akis. – Švytėte švyti, lyg ketintumėt traukti pas mieliausiąją.

– Ak, šito labiausiai norėčiau.

– Tikiu. Aišku, jūs turit gražuolę. – Moteriškė ir vėl nusikrizeno. – O gal net ne vieną?

– Ei, taip elgtis būtų negražu, – gyvai paprieštaravo Knulpas. – Netgi parodysiu jums jos nuotrauką.

Ji smalsiai prisiartino, tuo tarpu Knulpas išsiėmė iš vidinės kišenėlės vaškytinį aplankėlį ir surado Duzė nuotrauką. Meistrienė susidomėjusi apžiūrėjo lapelį.

– Labai daili, – pradėjo atsargiai girti, – mažne tikra ponia. Žinoma, tik labai liesa atrodo. Ar ji sveika?

– Kiek žinau, taip. Ką gi, o dabar paieškosime šeimininko, girdžiu jį svetainėje.

Knulpas nuėjo pasisveikinti su odadirbiu. Svetainė buvo iššluota, šviesūs apmušalai, laikrodis, veidrodis, nuotraukos ant sienos teikė jai šilumos ir jaukumo. Toks švarus kambarys, galvojo Knulpas, neprastas žiemą, tačiau dėl to vesti tikrai neverta. Jis visiškai nesidžiaugė dėmesiu, kurį jam rodė meistrienė.

Kai visi pagėrė kavos su pienu, Knulpas nulydėjo meistrą Rotfusą į kiemą, sandėlį ir leidosi vedžiojamas po dirbtuves. Jis žinojo beveik visus įrankius ir taip išmaniai klausinėjo, kad jo bičiulis apstulbo.

– Iš kur tu viską žinai? – gyvai paklausė jis. – Gali pamanyti, kad iš tikrųjų esi odadirbio parankinis ar kitados toks buvęs.

– Visko išmoksti beklajodamas, – santūriai atsakė Knulpas. – Beje, dėl odadirbystės, tai juk tu pats mane išmokei, ar nebeprisimeni: prieš šešerius ar septynerius metus, kai mudu bastėmės, visa tai man būsi papasakojęs.

– Ir tu dar prisimeni?

– Kai ką, Rotfusai. Tačiau dabar nebetrukdysiu tau. Gaila, mielai tau truputį pagelbėčiau, tačiau čia taip drėgna ir tvanku, o mane dar pjauna kosulys. Tad kol kas, seni, eisiu pasivaikščioti po miestą, kol nelyja.

Kai jis lėtai patraukė į miestą Odininkų gatvele, kiek atsismaukęs rudą fetrinę skrybėlę, Rotfusas atsistojo tarp durų ir žvelgė pavymui, kaip Knulpas lengvai ir smagiai mina tolyn išblizgintais batais, rūpestingai aplenkdamas valkas.

Iš tikrųjų jam gera gyventi, kiek pavyduliaudamas galvojo meistras. Ir eidamas prie savo raugyklos, mąstė apie keistąjį bičiulį, nieko netrokštantį iš gyvenimo, tik pasižiūrėti, ir nežinojo, kaip tai pavadinti – per dideliu reiklumu ar kuklumu. Tas, kas dirba ir kasasi pirmyn, daugeliu atžvilgių gyvena geriau, tačiau niekuomet neturi tokių dailių rankų, tokios lengvos ir grakščios eisenos. Taip, Knulpas neklydo, elgdamasis taip, kaip jam liepė širdis ir kaip galėjo elgtis nedaug kas, kai jis lyg vaikas kalbindavo ir sužavėdavo visus žmones, meilikaudavo visoms merginoms ir moterims ir kiekvieną dieną laikydavo švente. Tegu jis ir toliau būna toks, o kai jam nesiseka ir prireikia pastogės, tai tikras malonumas ir garbė jį priglausti, dar mažne reikia būti dėkingam už tai, nes nuo jo namai nušvinta ir pralinksmėja.

Tuo tarpu odadirbio svečias smalsiai ir linksmai braukė per miestelį, pro dantis švilpiniuodamas kareivišką maršą ir neskubriai lankydamas vietas ir žmones, pažįstamus iš anksčiau. Pirmiausia jis pasuko į stačiai kalnan kylantį priemiestį, kur pažinojo vargšą lopytoją, kurio gailėjosi, nes anas tegaudavo tik lopyti senas kelnes ir retkarčiais pasiūti kokią nors naują eilutę, o juk sugebėjo kur kas daugiau, kitados puoselėjo gražių vilčių ir dirbo gerose siuvyklose. Tačiau tas lopytojas buvo anksti vedęs, jau turėjo vaikų, o jo žmona beveik nemokėjo tvarkyti namų ūkio.

Štai šio siuvėjo Šloterbeko Knulpas ieškojo ir rado jį ketvirtame galinio priemiesčio namo aukšte. Siuvyklėlė lyg paukščio lizdas kabojo ore virš prarajos, nes namas stovėjo ant slėnio krašto, ir jeigu pro langus žvelgei tiesiai žemyn, tai apačioje buvo ne tik trys aukštai, po namu svaiginamai

smego kalnas su varganais skardingais daržais ir žolės plotais, pasibaigdamas pilka kiemo namų priestatų, vištininkų, ožkų ir triušių tvartų maišalyne, o kitų namų stogai, kuriuos matei apačioje, atrodė maži ir plytėjo žemai slėnyje anapus šios apleistos vietovės. Užtat siuvyklėlė visuomet buvo šviesi ir išvėdinta, o darbštuolis Šloterbekas sėdėjo prie plataus stalo palangėje, užlietas šviesos ir iškilęs virš pasaulio tarytum prižiūrėtojas švyturyje.

– Sveikas, Šloterbekai, – įeidamas pasakė Knulpas, ir meistras, apžilpintas šviesos, prisimerkęs įsispoksojo į duris.

– O, Knulpas! – sušuko apsidžiaugęs ir padavė ranką. – Vėl mūsų kraštuose? Kas atsitiko, kad užsikorei pas mane?

Knulpas prisitraukė trikoję kėdutę ir atsisėdo.

– Duok man adatą ir galelį siūlo, tiktai rudo ir paties ploniausio, noriu, kad nesiskirtų nuo audinio.

Sulig tais žodžiais Knulpas nusivilko švarką ir liemenę, susirado siūlą, įsivėrė ir akylai apžiūrėjo visą eilutę, kuri atrodė puikiai ir beveik kaip nauja ir kuriai mikliais pirštais susiuvo kiekvieną prairusią siūlę, pritvirtino kiekvieną atsipalaidavusią sagą.

– O šiaip kaip tau sekasi? – paklausė Šloterbekas. – Nepasidžiaugsi šiuo metų laiku. Nors, jeigu esi sveikas ir be šeimos...

Knulpas iškalbingai kostelėjo.

– Taip taip, – pritarė abejingai. – Viešpats merkia lietumi teisiuosius ir nusidėjėlius, tik siuvėjai sėdi sausutėliai. Vis skundiesi, Šloterbekai?

– Ak, Knulpai, nieko aš nesakau. Juk girdi, kaip gretimame kambaryje verkia vaikai. Dabar jau penketas. Tad

sėdi ir galuojiesi iki sutemų, tačiau galo nesuduri su galu. O tu tiktai vaikštinėji!

– Prašovei, senasis išminčiau. Keturias ar penkias savaites prasivoliojau Noištato ligoninėje, o tenai jie nė vieno nelaiko ilgiau, kiek tam verkiant reikia, niekas ilgiau nepasilieka. Viešpaties keliai nežinomi, drauguži Šloterbekai.

– Ak, liaukis švaistęsis tais posakiais!

– Ei, tai nebetiki į Dievą? Aš kaip tik užsimaniau tapti dievotu, todėl ir užsukau pas tave. Kaip čia yra, senasis namisėda?

– Duok man ramybę su tuo dievotumu! Sakai, gulėjai ligoninėje? Labai tave užjaučiu.

– Nebereikia, šaukštai jau po pietų. O dabar klok: kaip ten su Mokytojo knyga ir Apreiškimu? Žinai, ligoninėje turėjau laiko, ten buvo ir Biblija, taigi kone visą perskaičiau ir dabar galiu sumaniau pasišnekučiuoti. Įdomi knyga ta Biblija.

– Tavo teisybė. Įdomi, o pusė jos, matyt, išmonės, nes galas su galu nesueina. Gal tu geriau supranti, juk esi lankęs gimnaziją.

– Iš to mokslo man nebekas likę.

– Matai, Knulpai... – Siuvėjas nusispjovė pro atvirą langą į gelmę, žiūrėdamas pavymui išplėtęs akis ir liūdnu veidu. – Matai, Knulpai, šnipštas iš to dievotumo. Šnipštas, ir man nusispjaut, sakau tau. Man nusispjaut!

Bastūnas mąsliai pasižiūrėjo į jį.

– Taip taip. Daug kas tuo pasakyta, senasis išminčiau. Man regis, Biblijoje prirašyta visai protingų dalykų.

– Taigi, o jei paversi kiek toliau, kur nors vis aptiksi prieštaravimą. Ne, man su tuo baigta, baigta visiems laikams.

Knulpas atsistojo ir pasiėmė laidynę.

– Galėtum įberti man keletą anglių, – paprašė siuvėją.

– Kam gi tau jų reikia?

– Norėčiau palyginti liemenę, žinai, ir skrybėlei pravers-tų, po šitokių lietų.

– Vis dar puikuojiesi! – piktokai šūktelėjo Šloterbekas. – Kam stengiesi čiustytis kaip grafas, jeigu esi tik badmirys?

Knulpas ramiai nusišypsojo.

– Taip gražiau ir man teikia džiaugsmo, o jeigu tu nenori pagelbėti man iš dievotumo, tai paprasčiausiai padaryk malonumą senam bičiuliui, gerai?

Siuvėjas išėjo pro duris ir netrukus grįžo, nešinas karšta laidyne.

– Seniai taip reikėjo! – pagyrė Knulpas. – Labai ačiū.

Jis įniko atsargiai lyginti fetrinės skrybėlės kraštus, o kadangi darbavosi ne taip mikliai kaip su adata, bičiulis paėmė iš jo laidynę ir išlygino pats.

– Kaip gražu, – dėkingai pratarė Knulpas. – Vėl kaip šventadienė. Matai, siuvėjau, tu per daug reikalauji iš Biblijos. Teisybės ir gyvenimo meno kiekvienas žmogus turi išmokti pats, to nesužinos iš jokios knygos, taip aš manau. Biblija yra sena, anksčiau nežinota daug ko, kas žinoma ir išmėginta šiandien; tačiau joje yra daug kas gražu ir išmintinga, ir daug teisybės. Žinai, vietomis ji man pasirodė kaip graži paveiksluota knyga. Kaip toji mergina, Ruta, eina per lauką ir renka likusias varpas, tai puiku, justi gražiausia šilta vasara, ar kaip Išganytojas atsisėda prie kūdikių ir mąsto: jūs man kur kas mielesni nei visi seniai su savo puikybe! Manau, kad jis teisus, būtų galima iš jo pasimokyti.

– Taip, šito gal, – sutiko Šloterbekas, tačiau nenorėjo pasiduoti. – Tačiau paprasčiau žaisti su kitų žmonių vaikais, jei pats neturi penketo ir neišmanai, kuo juos išmaitinti.

Jis vėl atrodė labai suirzęs ir nepatenkintas, Knulpas negalėjo net žiūrėti. Panoro išeidamas pasakyti siuvėjui ką nors gera. Trupučiuką pamąstė. Paskui prisikišo prie jo, pažvelgė šviesiomis akimis iš arti ir rimtai į veidą ir tyliai paklausė:

– Taip, argi tu jų, savo vaikų, nemyli?

Labai išsigandęs siuvėjas išplėtė akis.

– Aišku, myliu, kas per šnekos! Žinoma, myliu, ypač vyresnėlius.

Knulpas kuo rimčiausiai linktelėjo galvą.

– Dabar jau eisiu, Šloterbekai, nuoširdžiai tau dėkoju. Liemenė dvigubai vertingesnė. O savo vaikus turi mylėti, linksminti juos, šitaip jie bus beveik pasotinti ir pagirdyti. Paklausyk, aš tau pasakysiu tai, ko niekas nežino ir ko neturėtum pasakoti kitiems.

Priblokštas siuvėjas atidžiai žvelgė į šviesias akis, kurių žvilgsnis labai surimtėjo. Knulpas dabar kalbėjo taip tyliai, kad siuvėjas tik vargais negalais jį suprato.

– Pasižiūrėk į mane! Tu pavydi ir galvoji: kaip jam lengva, nei šeimos, nei rūpesčių! Netiesa. Įsivaizduok, aš turiu vaiką, dvejų metų bamblį, kurį augina svetimi žmonės, nes tėvas nežinomas, o motina mirė gimdydama. Kokiame jis mieste, tau nebūtina žinoti; tačiau aš žinau, ir kai tenai nukeliauju, tai slankioju aplink namą, stoviniuoju prie tvoros ir laukiu, o jeigu man pasiseka ir pamatau mažylį, tai negaliu nei paduoti jam rankos, nei pabučiuoti, daugių dau-

giausia eidamas pro šalį pašvilpauju. Taip, štai kaip yra, o dabar sudie ir džiaukis, kad turi vaikų!

Knulpas tęsė toliau savo pasivaikščiojimą po miestą, valandėlę stačiomis pasišnekučiavo prie medžio tekintojo dirbtuvės lango, grožėdamasis vikriu garbanotų medžio drožlių žaidimu, pasisveikino su kelyje pasimaišiusiu policininku, palankiai jam atsakiusiu ir davusiu pašniaukšti tabokos iš savo tošinės. Jis visur išgirsdavo didelių ir mažų naujienų iš šeimų ir amatininkų gyvenimo, sužinojo apie pernelyg ankstyvą miesto iždininko žmonos mirtį, netikusį burmistro sūnų, atsilygindamas pats pasakojo naujienas iš kitų vietovių, džiaugdamasis tuo silpnu permainingu ryšiu, lyg pažįstamą, draugą ir suokalbininką vienur ar kitur siejantį jį su sėslių ir garbingų piliečių gyvenimu. Buvo šeštadienis, ir Knulpas alaus daryklos tarpuvartėje paklausė aludario pameistrį, kur šįvakar ir rytoj būsią galima pasišokti.

Šokiai buvo keliose vietose, tačiau patys geriausi Gertelfingene, „Liūto" užeigoj, už pusvalandžio kelio. Tenai jis nusprendė nusivesti jaunąją Berbelę iš kaimyninio namo.

Priartėjo pietų metas, ir kai Knulpas lipo Rotfusų namo laiptais, iš virtuvės į jį tvokstelėjo stiprus malonus kvapas. Jis sustojo ir godžiai lyg smalsus vaikas pauodė gardaus aromato. Tačiau kad ir kaip tyliai įėjo, jį jau išgirdo. Meistrienė pravėrė virtuvės duris ir draugingai atsistojo šviesioj angoj, apgaubta valgių garų.

– Laba diena, pone Knulpai, – pasakė meiliai, – gerai, kad taip anksti parėjot. Mat šiandien, žinot, gavom kepe-

nų, tai gal jums iškepti gabalėlį, jeigu pageidautumėt. Kaip manot?

Knulpas pasiglostė barzdą ir mandagiai nusilenkė.

– Taip, o kodėl man turit gaminti ką nors ypatinga, aš džiaugiuosi ir sriubos gavęs?

– Kur jau, jeigu žmogus sirgo, dera juo rimtai pasirūpinti, antraip kaip jis sustiprės? Tačiau gal jūs nemėgstat kepenų? Būna ir tokių žmonių.

Jis kukliai nusijuokė.

– O, aš ne iš tokių, lėkštė kepenų – sekmadieninis valgis, ir jeigu visą savo gyvenimą kas sekmadienį galėčiau jas valgyti, būčiau patenkintas.

– Pas mus jums nieko netrūks. Kuriam galui tad mokytasi virti! Tačiau dabar pasakykit, likęs gabalėlis kepenų, tamtyč jums. Būtų į sveikatą.

Ji priėjo arčiau ir drąsinamai nusišypsojo tiesiai jam į veidą. Knulpas puikiai suprato, ką ji turi galvoje, ir moteriškutė buvo itin daili, tačiau apsimetė nieko nepastebįs. Nudūręs akis pasukiojo savo dailią fetrinę skrybėlę, kurią jam buvo išlyginęs vargšas siuvėjas.

– Ačiū, ponia meistriene, labai ačiū už gerus ketinimus. Tačiau aš labiau mėgstu kukulius. Jau ir taip mane pernelyg lepinat.

Ji nusišypsojo ir pagrasino Knulpui smiliumi.

– Nereikia šitaip drovėtis, vis tiek jumis netikiu! Taigi kukuliai – ir daug svogūnų, gerai?

– Negalėčiau atsisakyti.

Ji susirūpinusi nuskubėjo prie viryklės, o Knulpas atsisėdo svetainėje, kur jau buvo padengtas stalas. Skaitinėjo vakarykštį savaitraštį, kol parsirado meistras ir buvo atneš-

ta sriubos. Pavalgė, o popiet visi trys ketvirtį valandos palošė kortomis, lošiant Knulpas apstulbino šeimininkę keliais naujais, drąsiais ir grakščiais lošėjų meno triukais. Taip pat jis sugebėjo su žaismingu nerūpestingumu maišyti ir žaibiškai dalinti kortas, savo kortą elegantiškai mesti ant stalo, o kartais nykščiu perbraukti per kortų kraštus. Meistras susižavėjęs ir nepatikliai stebėjo jį, kaip darbininkas ir pilietis žavisi menais, nepelnančiais duonos kąsnio. Tačiau meistrienė stebėjo šiuos pasaulietiško gyvenimo meno ženklus suprasdama ir pritardama. Ji negalėjo atplėšti akių nuo ilgapirščių, grakščių, sunkaus darbo nesudarkytų rankų.

Pro nedidelius langų stiklus į kambarį įspindo menka, neryški saulės šviesa, užliejo stalą ir kortas, įnoringai ir veik neįžiūrimai pažaidė su tamsiais šešėliais, sūkuriuodama pavirpėjo ant melsvai dažytų lubų. Knulpas viską matė primerktomis akimis: vasario saulės žaismą, taikią namų ramybę, rimtą savo darbščiojo bičiulio amatininko veidą ir blausius dailios jo pačios žvilgsnius. Tai jam nepatiko, ne toks buvo jo tikslas ir ne tokia laimė. Jeigu būčiau sveikas, mąstė Knulpas, ir būtų vasara, nelikčiau čia nė valandos ilgiau.

– Noriu trupučiuką pasekti saulę, – tarė jis, kai Rotfusas sudėjo kortų malką ir pažvelgė į laikrodį. Nulipo žemyn laiptais kartu su meistru, paliko jį vieną kailių džiovykloje, o pats išnyko tuščioje siauroje žolėtoje dykynėje, kuri, prikasinėta rauginimo duobių, tęsėsi iki pat upelio. Tenai odadirbys buvo sumeistravęs nedidelį lieptelį, kur galėjo mirkyti savo odas. Ant to lieptelio Knulpas ir atsisėdo, nusvarinęs batus prie pat tyliai ir greitai tekančio vandens, linksmai pasižiūrėjo į vikrias, tamsias žuvis, ku-

rios plaukiojo po juo, o paskui ėmė smalsiai žvalgyti vietovę, nes ieškojo progos pasišnekučiuoti su jaunąja kaimynų tarnaite.

Daržai susisiekė, juos teskyrė apgriuvusi medinė tvora, o prie pat vandens, kur kuolai seniai buvo sutrešę ir dingę, galėjai laisvai eiti iš vieno sklypo į kitą. Kaimyno daržas regėjosi prižiūrimas rūpestingiau nei žolėta odadirbio dykynė. Ten buvo matyti keturios eilės lysvių, apžėlusių ir suzmekusių, kokios paprastai lieka po žiemos. Kur ne kur dviejose lysvėse augo laukinės salotos ir peržiemoję špinatai, rožių krūmeliai buvo palinkę, žemėm apkastom viršūnėm. Toliau, užstojusios namą, stovėjo kelios puikios eglės.

Knulpas tylutėliai prislinko iki pat jų vėliau, kai apžiūrėjo svetimą sklypą, ir dabar išvydo pro medžius namą su virtuve kiemo pusėn, neilgai laukė, kol pamatė virtuvėje triūsiančią, pasiraitojusią rankoves merginą. Su ja buvo šeimininkė, įsakinėjo ir mokė, kaip paprastai moterys, kurios neketina mokėti įgudusiai tarnaitei ir kurios savo kasmet vis kitas mokines giria išsijuosusios, kai tos palieka jų namus. Tačiau ji įsakinėjo ir barė anaiptol ne piktu balsu, o jaunikle jau rodėsi pripratusi, nes mikliai ir ramiu veidu darbavosi toliau.

Įsibrovėlis stovėjo atsišliejęs į kamieną ir kiek atkišęs į priekį veidą, smalsus ir budrus kaip medžiotojas, klausėsi su linksma kantrybe, lyg žmogus, nebranginąs laiko ir išmokęs gyvenime būti klausytoju ir stebėtoju. Grožėjosi merginos figūrėle, šmėstelinčia pro langą, o iš šeimininkės tarmės nustatė, kad ji gimusi ne Lechštetene, o už kelių valandų kelio aukščiau slėnyje. Knulpas ramiai klausėsi,

kramsnodamas kvapnią eglės šakutę, pusvalandį ir visą valandą, kol šeimininkė išėjo ir virtuvėje įsiviešpatavo tyla.

Dar valandėlę luktelėjo, tada atsargiai žengė į priekį ir sausa šaka pabeldė į virtuvės langą. Mergina neišgirdo, jis turėjo pabelsti dar dukart. Tuomet ji priėjo prie praviro lango, atlapojo ir pasižiūrėjo laukan.

– O jūs ką čia veikiat? – sušuko pusbalsiu. – Kad kokios būčiau išsigandusi.

– Tik jau ne manęs! – pasakė Knulpas ir nusišypsojo. – Tenorėjau pasilabinti ir pasižiūrėti, kaip sekasi. O kadangi jau šeštadienis, tai paklausti, gal rytoj popiet esat laisva ir galėtume truputį pasivaikščioti.

Mergina pažvelgė į jį ir papurtė galvą, o Knulpas nutaisė tokį neapsakomai liūdną veidą, kad jai sugrudo širdis.

– Ne, – maloniai atsakė ji, – rytoj nesu laisva, tik prieš-piet galėsiu eiti į bažnyčią.

– Taip taip, – sumurmėjo Knulpas. – Na, žinoma, tada galėtume pasivaikščioti šįvakar.

– Šįvakar? Taip, šįvakar aš laisva, tačiau noriu parašyti laišką į namus saviškiams.

– Ak, parašysit valanda vėliau, juk šiąnakt niekas jo neišsiųs. Matot, aš taip džiaugiausi, galėdamas trupučiuką su jumis šnektelėti, o šįvakar puikiai pasivaikščiotume, jeigu nesubjurs oras. Būkit tokia maloni, jūs juk nebijot manęs!

– Aš nebijau, jūsų tai ne. Tačiau taip nedera. Jeigu pamatys, kad aš vaikštinėju su vyru...

– Bet, Berbel, čia jūsų niekas nepažįsta. Iš tikrųjų tai jokia nuodėmė, kas kam darbo. Juk jūs nebe mokinukė, teisybė? Tad nepamirškit, aštuntą aš lauksiu prie sporto salės,

kur gyvulių turgaus aptvarai. O gal man ateiti anksčiau? Galiu susitvarkyti.

– Ne ne, ne anksčiau. Iš viso – neturit laukti, taip nedera, ir man nevalia...

Knulpas vėl nutaisė vaikiškai paniurusį veidą.

– Taip, jeigu jūs visiškai nenorit! – pasakė liūdnai. – Maniau, jūs čia esat svetima, viena ir kartais ilgitės namų, aš taip pat, mudu galėtume vienas kitam išsipasakoti, su malonumu daugiau pasiklausyčiau apie Achthauzeną, nes esu kartą tenai buvęs. Ką gi, negaliu jūsų priversti, o jūs irgi neminėkit manęs bloguoju.

– Eikit jau, bloguoju! Tačiau kad aš negaliu.

– Juk šįvakar esat laisva, Berbel. Jūs tik nenorit. Bet gal dar apsigalvosit. Dabar man metas, šįvakar lauksiu jūsų prie sporto salės, o jeigu neateisit, tada vaikščiosiu vienas, galvosiu apie jus, kad dabar rašot laišką į Achthauzeną. Ką gi, sudie, ir dovanokit man!

Jis nusilenkė ir nuėjo, jai nepratarus nė žodžio. Mergina matė, kaip jis išnyko už medžių, o jos veidas buvo sutrikęs. Paskui ji grįžo prie darbo ir plušėdama staiga – šeimininkė buvo išėjusi iš namų – balsingai ir gražiai uždainavo.

Knulpas girdėjo. Jis vėl sėdėjo ant odadirbio lieptelio minkydamas gumuliukus iš duonos riekelės, kurią buvo pasiėmęs nuo stalo. Gumuliukus palengva leido į vandenį, vieną po kito, mąsliai lydėdamas akimis, kaip jie grimzta, kiek panešami srovės, ir kaip giliai, ant tamsaus dugno, juos sučiumpa tylios lyg pamėklės žuvys.

– Taip, – pasakė odadirbys per vakarienę, – šeštadienio vakaras, o tu net nežinai, koks tai gerumas, jei visą savaitę prakaitavai iš peties.

– O, įsivaizduoju, – nusišypsojo Knulpas, nusišypsojo ir meistrienė, šelmiškai pažvelgusi jam į veidą.

– Šįvakar, – iškilmingu balsu toliau kalbėjo Rotfusas, – šįvakar išgersim sklidiną ąsotį alaus, mano pati tučtuojau jį atneš, gerai? O rytoj, jei oras bus gražus, visi trys paiškylausim. Kaip manai, senas bičiuli?

– Turiu pasakyti, kad man gera pas tave, o iškyla iš anksto džiaugiuosi. Tačiau šįvakar esu užsiėmęs, čionai yra mano draugas, turiu su juo pasimatyti, jis dirbo aukštutinėje kalvėje, o rytoj išvažiuoja. Taip, aš apgailestauju, tačiau ryt juk visą dieną praleisim kartu, antraip nebūčiau sutikęs.

– Juk neketini bastytis aplinkui naktį, kai dar nesi visiškai pasveikęs.

– Ką gi, savęs irgi nevalia pernelyg lepinti. Negrįšiu vėlai. O kur tu dedi raktą, kad galėčiau pats įeiti?

– Koks tu, Knulpai, užsispyrėlis. Tiek to, eik, o raktą rasi už rūsio langinės. Juk žinai kur?

– Žinoma. Dabar jau eisiu. Nelaukit manęs! Labanakt. Labanakt, ponia meistriene.

Jis išėjo, o kai jau buvo prie kiemo vartų, jam įkandin atskubėjo meistro pati. Atnešė skėtį, kurį Knulpas turėjo paimti, norom ar nenorom.

– Privalot save patausoti, Knulpai, – tarė ji. – O dabar parodysiu, kur vėliau rasit raktą.

Pačiupo patamsy jo ranką, nusivedė už kampo ir sustojo prie langiuko, uždaryto medžio langinėmis.

– Raktą mes dedam už langinės, – šnibždėjo meistrienė susijaudinusi ir glostydama Knulpo ranką. – Turit tik pasiekti per išpjovą, jis guli ant palangės.

– Taip, labai ačiū, – sumišęs padėkojo Knulpas ir atitraukė ranką.

– Gal palikti jums alaus, kai grįšit? – vėl prakalbo ji ir švelniai glustelėjo.

– Ne, ačiū, alų geriu retai. Labanakt, ponia Rotfus, labai ačiū.

– Ar jau taip spiria? – meiliai sukuždėjo ji ir žnybtelėjo Knulpui į ranką. Jos veidas buvo visai prie pat Knulpo veido, ir, kadangi nenorėjo jėga atstumti moteriškės, trikdančioj tyloj jis paglostė jai plaukus.

– Tačiau dabar man jau metas, – staiga šūktelėjo jis perlyg balsiai ir žengtelėjo atgal.

Ji nusišypsojo pravira burna, Knulpas net pamatė tamsoje subolavusius dantis. Moteriškė tyliai šūktelėjo:

– Palauksiu, kol grįši. Tu mielas.

Knulpas nudrožė į tamsią gatvelę su skėčiu po pažasčia, o prie kito kampo, kad atsikratytų kvaitulingo jaudulio, ėmė švilpauti. Tai buvo daina:

Manai, tave galėčiau
Aš vestis tarp žmonių?
Tikrai kitų drovėčiaus
Su tokiu laimikiu.

Oras sušilo, daiktais juodame danguje sušvisdavo žvaigždės. Užeigoje prieš sekmadienį ūžė jaunimas, o naujajame „Povo" kėgelbane pro langus Knulpas matė susispietusią vienmarškinę poniją, svarstančią rutulius rankoje ir su cigarais burnoje.

Prie sporto salės Knulpas stabtelėjo ir apsidairė. Tarp plikų kaštonų pūsčiojo drėgnas vėjas, upė negirdimai tekėjo per juodą tamsą, atspindėdama keletą apšviestų langų. Švelni naktis palaimingai glamonėjo visą bastūno kūną, jis alsavo, nujausdamas artėjantį pavasarį, šilumą, sausus kelius ir būsimus žygius. Neišsemiama jo atmintis perkratė miestą, upės slėnį ir visas apylinkes, Knulpas žinojo viską, sausumos ir upės kelius, kaimus, viensėdžius, užeigas, malonias vietas naktigultui. Jis įtemptai pagalvojo ir sudarė savo kelionės planą, nes juk negalėjo pasilikti Lechštetene visam laikui. Tenorėjo, jeigu bičiulio pati pernelyg nevargins, dar praleisti čia šį sekmadienį.

Gal, mąstė jis, reikėtų odadirbiui užsiminti apie jo pačią. Tačiau Knulpas nemėgo kišti nosies į kitų žmonių reikalus, netroško padaryti žmonių geresnių ar išmintingesnių. Apgailestavo, kad viskas taip susiklostė, ir jo mintys apie buvusią „Jaučio" padavėją buvo toli gražu ne palankios, tačiau su savotiška pašaipa jis prisiminė ir orias odadirbio šnekas apie namų židinį ir vedybinę laimę. Žinojo, tai dažniausiai tebūdavo paistalai, jei kas nors imdavo girtis ir pūstis savo laime ar dorybingumu, kaip kitados lopytojas dievotumu. Galėjai matyti, kokie žmonės kvaili, galėjai juos pajuokti ar užjausti, tačiau turėjai netrukdyti jiems eiti savais keliais.

Mąsliai atsidusęs jis nuginė rūpesčius šalin. Atsišliejo į seno kaštono drevę, toliau apgalvodamas savo kelionę. Mielai būtų kirtęs Švarcvaldą, tačiau kalnuose dar buvo šalta ir tikriausiai daug sniego, galėjai nuplėšti batus, o naktigultai toli vienas nuo kito. Taip, iš to nieko neišeis, turėjo

keliauti per slėnius ir laikytis arčiau miestelių. Už keturių valandų kelio pasroviui Hiršenmiūlė buvo pirma patikima poilsio vieta, tenai jį priglaus vienai, dviem dienom, jei orai subjurs.

Kai stovėjo taip gododamas ir beveik nebeprisiminė, kad laukia, tamsoje, ant skersvėjuoto tilto, pasirodė maža išsigandusi figūrėlė ir nedrąsiai prisiartino. Knulpas iškart ją pažino, džiugiai ir dėkingas nubėgo pasitikti ir nusikėlė skrybėlę.

– Kaip miela, kad atėjot, Berbele, jau beveik nebesitikėjau.

Jis prisigretino merginai iš kairės ir nusivedė ją alėja prieš srovę. Ji buvo nedrąsi ir drovėjosi.

– Negerai padariau, – vis kartojo ir kartojo. – Kad tik niekas mūsų nepamatytų!

Tačiau Knulpas apibėrė ją klausimais, ir netrukus mergina žengė ramiau ir lygiau, pagaliau ėmė lengvai ir žvaliai eiti šalia jo kaip bičiulė, jo klausimų ir pastabų įkvėpta noriai ir karštai pasakojo apie savo gimtinę, tėvą ir motiną, brolį ir močiutę, apie antis ir vištas, krušą ir ligas, vestuves ir atlaidus. Menki jos išgyvenimai atsivėrė ir tapo reikšmingesni, nei pati būtų tikėjusis, pagaliau atėjo eilė jos pasamdymo istorijai, atsisveikinimui su namais, dabartinei tarnybai ir šeimininkų namų ruošai. Juodu jau seniai nutolo nuo miestelio, o Berbelė net nežiūrėjo į kelią. Šnekėdama ji išsivadavo po ilgos liūdnos savaitės svetur, tylėjimo ir kentimo ir labai pralinksmėjo.

– Tačiau kur mes esam? – staiga paklausė ji nustebusi. – Kur mudu einam?

– Jeigu jums tinka, einam į Gertelfingeną, netrukus būsim.

– Gertelfingeną? Ko mums tenai reikia? Verčiau grįžkime, jau vėlu.

– Kada turit pareiti, Berbele?

– Dešimtą. Jau metas. Maloniai pasivaikščiojome.

– Iki dešimtos dar toli, – pasakė Knulpas, – ir aš, aišku, prisiminsiu, kad grįžtumėt namo laiku. Tačiau kadangi mes taip neseniai susipažinome, šiandien galėtume dar ir pašokti. O gal jūs nemėgstat?

Mergina įsitempusi ir suglumusi žiūrėjo į jį.

– Ak, šokti aš mėgstu. Tačiau kur? Čia, lauke, naktį?

– Žinokit, netrukus būsim Gertelfingene, o „Liūto" užeigoj groja muzika. Galim užsukti, vienąkart pašokti, o paskui pareisim namo po puikaus vakaro.

Berbelė dvejodama sustojo.

– Būtų linksma, – lėtai tarė. – Tačiau ką apie mus pagalvos? Nenoriu, kad mane laikytų tokia, taip pat nenoriu, jog mudu palaikytų pora. – Staiga ji linksmai nusikvatojo ir sušuko: – Mat kai vėliau kada nors turėsiu draugą, tai jau ne odadirbį. Nenoriu jūsų įžeisti, tačiau odadirbio amatas nešvarus.

– Gal jūs ir neklystat, – geraširdiškai sutiko Knulpas. – Juk neturėsit už manęs tekėti. Nė vienas žmogus nežino, kad aš esu odadirbys, o jūs tokia didžiuoklė, rankas aš nusimazgojau, ir jeigu norit su manim bent kartą pašokti, kviečiu. Antraip galim grįžti.

Juodu pamatė pirmąjį kaimo namą, naktį boluojantį tarp krūmokšnių frontoną, kai Knulpas staiga tarė: „Cit!" ir iškėlė pirštą, tada abu išgirdo iš kaimo atsklindant šokių muziką, armonikos ir smuiko grojimą.

– Ką gi! – nusijuokė mergina, ir juodu paspartino žingsnius.

Užeigoje šoko tik keturios ar penkios poros, vien jauni žmonės, Knulpui nepažįstami. Aplinka rami ir padori, ir niekas nekibo prie nepažįstamos poros, kuri prisidėjo prie šokančiųjų. Juodu sušoko lendlerį ir polką, paskui užgrojo valsą, kurio Berbelė nemokėjo. Jie stebėjo ir išgėrė bokalą alaus, daugiau Knulpui neužteko pinigų.

Berbelė šokdama sušilo ir žibančiomis akimis dairėsi po nedidelę salę.

– Dabar jau būtų metas grįžti namo, – pasakė Knulpas pusę dešimtos.

Ji krūptelėjo ir truputį nuliūdo.

– Ak, gaila! – pratarė tyliai.

– Galėtume dar pabūti.

– Ne, man reikia namo. Buvo puiku.

Juodu išėjo, tačiau prie durų mergina prisiminė:

– Juk mes nieko nedavėm muzikantams.

– Taip, – mažumėlę sutriko Knulpas, – jie tikrai nusipelnė dvidešimtinės. Tačiau, deja, taip jau nutiko, kad aš jos neturiu.

Mergina subruzdo ir iš kišenės išsiėmė megztą piniginėlę.

– Tai kodėl nieko nesakėt? Štai dvidešimtinė, paduokit!

Knulpas paėmė monetą ir nunešė muzikantams, paskui abu žengė pro duris ir valandėlę turėjo pastovėti, kol juodoj tamsoj įžiūrėjo kelią. Pakilo vėjas, krito reti lietaus lašai.

– Gal išskleisti skėtį? – paklausė Knulpas.

– Ne, kai toks vėjas, nedaug naudos. Tenai buvo malonu. Jūs sugebat šokti lyg koks šokių mokytojas, odadirby.

Ji linksmai čiauškėjo toliau. Tačiau jos bičiulis aptilo, gal kad buvo pavargęs, o gal kad bijojo artimo išsiskyrimo.

Staiga mergina uždainavo: „Šiandien aš prie Nekaro, rytoj prie Reino jau". Jos balsas buvo malonus ir skambus, ir antrajam posmeliui Knulpas ėmė pritarti antruoju balsu taip šauniai, žemai ir gražiai, kad mergina klausėsi su pasitenkinimu.

– Taip, o dabar nebesiilgit namų? – paklausė jis galiausiai.

– Nebe, – džiugiai nusijuokė ji. – Turim vėl kada nors šitaip pasivaikščioti.

– Deja, – atsakė Knulpas tyliau. – Tikriausiai šis pasivaikščiojimas buvo paskutinis.

Tada mergina sustojo. Nelabai klausėsi jo žodžių, tačiau atkreipė dėmesį į liūdesį balse.

– Taip, kas yra? – paklausė kiek išgąstingai. – Aš jums nepatinku?

– Ne, Berbele. Tačiau rytoj aš iškeliauju, atsisakiau darbo.

– Ką jūs kalbat! Tikrai? Man labai gaila.

– Nėra ko jums manęs gailėtis. Ilgai čia nebūčiau likęs, be to, juk aš tik odadirbys. Netrukus turėsit mieliausiąjį, tikrą gražuolį, tada jau nebesiilgėsit namų, pamatysit!

– Ak, nekalbėkit šitaip! Juk žinot, kad labai man patinkat, nors ir nesat mano mieliausiasis.

Abu nutilo, o vėjas gairino jiems veidus. Knulpas sulėtino žingsnius. Juodu beveik priėjo tiltą. Galop jis sustojo.

– Dabar tarsiu jums sudie, tuos kelis žingsnius verčiau nueikit viena.

Berbelė, nuoširdžiai nuliūdusi, pasižiūrėjo jam į veidą.

– Tai jūs rimtai? Tada aš jums labai dėkoju. Ir niekuomet šito nepamiršiu. Ir linkiu jums kuo geriausios kloties!

Knulpas paėmė jos ranką, prisitraukė merginą artyn ir, kai ji baimingai ir nustebusi žvelgė jam į akis, suspaudė delnais jos galvą su nuo lietaus sudrėkusiomis kasomis ir sukuždėjo:

– Tad sudie, Berbel. Noriu atsisveikinimui jus pabučiuoti, kad ne visai mane pamirštumėt.

Ji trupučiuką suvirpėjo ir pabandė išsivaduoti, tačiau jo žvilgsnis buvo toks malonus ir liūdnas, ir tik dabar mergina išvydo, kokios gražios jo akys. Neužmerkdama savųjų, ji rimtai leidosi pabučiuojama, o paskui, kai jis vos šypsodamas padelsė, merginos akys prisipildė ašarų, ir ji nuoširdžiai pati pabučiavo Knulpą.

Paskui paskubėjo nueiti, jau buvo perbėgusi tiltą, kai staiga apsisuko ir sugrįžo. Knulpas tebestovėjo ten pat.

– Kas yra, Berbel? – paklausė jis. – Jums reikia namo.

– Taip taip, jau einu. Negalvokit apie mane blogai!

– Aišku, negalvoju.

– Kaip čia atsitiko, odadirby? Sakėt, kad nebeturit pinigų? Juk, kai metėt darbą, jums sumokėjo?

– Ne, daugiau man nieko nemokės. Tačiau tai nesvarbu, aš susitvarkysiu, nebegalvokit apie tai.

– Ne ne! Turit šiek tiek paimti. Štai!

Mergina įspraudė jam į delną stambią monetą, Knulpas apčiuopė, kad tai taleris.

– Galėsit man grąžinti arba atsiųsti, kada nors vėliau.

Knulpas sulaikė ją už rankos.

– Nieko nebus. Jums nevalia šitaip mėtyti pinigų! Juk čia visas taleris. Pasiimkit jį! Taip, būtinai pasiimkit! Va taip. Negalima elgtis neprotingai. Jei turit kokią nors smulkią monetą, gal penkiasdešimtuką ar panašiai, paimsiu su malonumu, nes esu prispirtas bėdos. Tačiau ne daugiau.

Juodu dar valandėlę pasiginčijo, ir Berbelė turėjo parodyti savo piniginukę, nes tvirtino teturinti tik talerį. Tačiau ji kalbėjo netiesą, dar turėjo vieną markę ir sidabrinį dvidešimtuką, tada dar galiojusį. Šito Knulpas ir paprašė, tačiau Berbelei to pasirodė per maža, tada Knulpas visai atsisakė pinigų ir buvo benueinąs, galop paėmė markę, ir tada ji nubėgo namo.

Kelyje vis galvojo, kodėl jis dar sykį nepabučiavo. Čia apgailestavo, čia manė, kad jis buvo itin mielas ir padorus, galų gale priėjo prie šitos išvados.

O Knulpas grįžo namo po geros valandos. Svetainėje dar degė lempa. Taigi meistrienė tebesėdėjo laukdama. Piktai nusispjovęs, jau ketino sprukti tuoj pat, nors ir buvo naktis. Tačiau buvo nuvargęs, taisėsi lietus, nenorėjo įžeisti ir odadirbio, be to, šįvakar dar troško iškrėsti kokią nors mažą išdaigą.

Tad susirado slėptuvėje raktą, tyliai lyg vagis atsirakino duris, jas uždarė, suspaudęs lūpas be jokio garselio užrakino ir rūpestingai padėjo į vietą raktą. Paskui vien su kojinėmis, nešinas batais, užlipo laiptais, pro privertų svetainės durų plyšį matė krintančią šviesą ir girdėjo, kaip viduje, ant kanapos, giliai alsuoja nuo prailgusio laukimo užmigusi meistrienė. Paskui jis nutykino į kamaraitę palėpėje, tvirtai užsisklendė iš vidaus ir atsigulė. Tačiau rytoj, taip nusprendė, iškeliaus.

MANO PRISIMINIMAI APIE KNULPĄ

Buvo pats linksmos jaunystės žydėjimas, o Knulpas dar gyvas. Anuomet mes, jis ir aš, karštą vasarą keliavom derlinga vietove, beveik neturėdami rūpesčių. Dieną žygiuodavom palei geltonus javų laukus, tysodavom riešutmedžio pavėsyje ar pamiškėje, o vakare klausydavausi, kaip Knulpas pasakoja valstiečiams istorijas, rodo vaikams šešėlius rankomis ir dainuoja merginoms daugybę dainų. Klausydavausi džiugiai ir nė kiek nepavydėdamas, tik kai jis stovėdavo, apsuptas merginų, švytinčiu rudu veidu, o merginos, nors kvatodavosi ir pokštaudavo, neatplėšdavo nuo jo akių, tada retkarčiais man pasirodydavo, jog jis esąs retas likimo numylėtinis, o aš – priešingai, tada kartkartėmis nueidavau šalin, kad nestypsočiau niekam nereikalingas, ir arba dėkodavau pastoriui jo svetainėje už išmintingą vakarinį pašnekesį ir naktigultą, arba prisėsdavau užeigoje tylomis išgerti vyno.

Prisimenu, kaip vieną popietę mudu ėjome pro kapines su koplytėle, kurios apleistos buvo laukuose, toli nuo artimiausio kaimo, tamsūs krūmokšniai, apgulę mūrinę tvorą, ramiai ir jaukiai snūduriavo karštyje. Prie pinučių vartų augo du dideli kaštonai, tačiau vartai buvo užrakinti, ir aš buvau beeinąs toliau. Bet Knulpas nenorėjo ir jau taisėsi lipti per tvorą. Aš paklausiau:

– Ir vėl ilsėsies?

– Tai jau taip, nes greitai atsimušiu padus.

– Taip, o kodėl būtinai kapinėse?

– Ten malonu, eikšen jau. Valstiečiai nedaug sau leidžia, puikiai žinau, tačiau gulėti po žeme trokšta jaukiai. Todėl negaili pastangų ir ant kapo bei šalimais prisodina gražių augalų.

Tada perlipau per tvorą ir pamačiau, kad jis neklydo, nes vertėjo kabarotis. Viduje tiesiomis eilėmis ir pusračiu rikiavosi kapai, dauguma su baltais mediniais kryžiais, o ant jų ir aplinkui žaliavo žolė ir žydėjo įvairiaspalvės gėlės. Džiaugsmingai švytėjo vijokliai ir snapučiai, pačiuose šešėliuose dar ir vėlyvosios geltonžiedės smalkos, o rožių kerai sviro, pilni žiedų, vešėjo storakamienės alyvos ir šeivamedžiai.

Trupučiuką apsižvalgėme, o paskui susėdome ant žolės, kuri vietomis augo aukšta ir žydėjo. Pailsėjome, atvėsome ir atsigavome.

Knulpas perskaitė vardą ir pavardę ant gretimo kryžiaus ir tarė:

– Engelbertas Aueris, gyveno ilgiau kaip šešiasdešimt metų. Užtat dabar guli po razetomis, puikiomis gėlėmis, ir ilsisi ramybėje. Ir aš norėčiau razetų kada nors, o kol kas nusiskinsiu vieną iš šitų.

Pasakiau:

– Nusiskink verčiau kokią nors kitą, razetos greitai vysta.

Tačiau jis nusiskynė žiedelį ir užsikišo už skrybėlės, kuri gulėjo šalia ant žolės.

– Kaip nuostabiai čia tylu! – pasakiau.

O jis:

– Taip, tiesa. Jeigu būtų dar trupučiuką tyliau, tikriausiai išgirstume, kaip jie tenai apačioje šnekučiuojasi.

– Tai jau ne. Jų šnekos baigtos.

– Kas žino? Juk visuomet sakoma, kad mirtis – tai miegas, o per miegus dažnai kalbama, kartais net dainuojama.

– Gal tik tu taip darai.

– Taip, kodėl ne? Jeigu aš būčiau miręs, tai palūkėčiau, kol sekmadienį čia ateis mergelės, pastoviniuos, nusiskins po kokią nors gėlelę, tada tyliai tyliai padainuočiau.

– Mat kaip, ką gi?

– Kaip ką? Kokią nors dainą.

Jis išsitiesė visu ilgiu ant žemės, užsimerkė ir netrukus tyliu vaikišku balsu uždainavo:

Palydėkite, mergelės,
Dainele mane kelionėn,
Nes aš numiriau anksti.
O kai vėl sugrįšiu,
O kai vėl sugrįšiu,
Būsiu gražuolėlis.

Turėjau nusijuokti, nors daina man labai patiko. Knulpas dainavo gražiai ir švelniai, ir, jeigu kada nors žodžiai ir būdavo beprasmiški, melodija tikrai puiki, todėl daina skambėdavo gražiai.

– Knulpai, – tariau, – neprižadėk mergelėms per daug, antraip jos ims tavęs nebesiklausyti. Dėl grįžimo tiek to, nors nė vienas žmogus nieko tikrai nežino. O ar tada būsi gražuolėlis, tai jau iš tiesų abejotina.

– Teisybė, abejotina. Tačiau norėčiau. Ar dar prisimeni užvakar tą berniuką su karve, kurį teiravomės kelio? Toks vėl norėčiau būti. O tu argi ne?

– Ne, aš tai ne. Sykį pažinojau senį, tikriausiai vyresnį negu septyniasdešimties metų, jis žiūrėjo taip romiai ir širdingai, man pasirodė esąs toks geras, išmintingas ir ramus. Ir nuo to laiko vis pagalvoju, jog kada nors irgi trokščiau toks būti.

– Taip, tačiau, žinai, tau dar galelio trūksta. Ir apskritai keistas dalykas tie norai. Jeigu šią akimirką dabar man tereikėtų tik linktelėti ir tapčiau tuo mielu berniuku, o tau tereikėtų linktelėti, ir taptum mielu geraširdžiu seniu, tai juk nė vienas iš mudviejų nelinktelėtų. Su malonumu liktume tokie pat, kokie esam.

– Irgi teisybė.

– Taigi. O ir šiaip, klausyk. Dažnai galvoju: nėra nieko gražesnio ir puikesnio už laibą jauną panelę geltonais plaukais. Tačiau tai netiesa, nes gana dažnai pasitaiko, kad juodaplaukė bemaž gražesnė. Be to, kartais man vėlgi pasirodo: gražiausias ir puikiausias vis dėlto yra paukštis, kai regi jį va taip laisvai sklandantį ore. O kitąkart nėra nieko nuostabesnio už peteliškę, pavyzdžiui, baltą su raudonomis akimis ant sparnelių, arba ir už saulėlydį vakare, nutvieskiantį debesis, kai viskas žvilga, tačiau negadina akių, ir atrodo taip linksmai ir nekaltai.

– Tikra teisybė, Knulpai. Viskas gražu, kai stebi tinkamu laiku.

– Taip. Bet aš mąstau dar ir kitaip. Mąstau, kad gražiausi dalykai visuomet tie, kurie, be malonumo, žadina dar ir liūdesį arba baimę.

– Ką tai reiškia?

– Aš galvoju taip: tikrai graži mergelė gal ir neatrodytų tokia nuostabi, jei nežinotum, kad jai skirta tik tiek laiko, o paskui ji pasens ir numirs. Jeigu grožis galėtų likti toks pat visą amžinybę, gal ir džiaugčiausi, tačiau žiūrėčiau į jį abejingiau ir manyčiau: visuomet jį matysi, nebūtina žiūrėti šiandien. Užtat į visa, kas laikina ir neamžina, aš žiūriu ir ne tik džiaugiuosi, bet ir apgailestauju.

– Na, taip.

– Todėl man ir nėra nieko gražiau už kokį nors fejerverką naktį. Tuomet mėlynos ir žalios šviesos pluoštai pažyra aukštyn į tamsą, o kai būna patys gražiausi, palinksta ir užgęsta. Ir kai grožiesi, tai kartu džiaugiesi ir bijai: netrukus viskas baigsis, tie jausmai neatskiriami ir kur kas puikesni, nei būtų tada, kai tvertų ilgiau. Argi ne?

– Taip, gal. Tačiau ne visuomet.

– Kodėl?

– Pavyzdžiui, jeigu du žmonės įsimyli ir susituokia, arba jeigu susidraugauja, tai juk visas gražumas tik dėl to, kad tai trunka ilgesnį laiką, o ne iškart pasibaigia.

Knulpas atidžiai pasižiūrėjo į mane, paskui sumirksėjo juodomis blakstienomis ir mąsliai pasakė:

– Ir aš sutinku. Tačiau ir tai kada nors pasibaigia, kaip ir viskas. Kiek yra dalykų, kurie gali nusukti sprandą draugystei, taip pat ir meilei.

– Teisybė, tačiau kol to neatsitinka, niekas negalvoja.

– Nežinau... Matai, dukart savo gyvenime buvau įsimylėjęs, kalbu apie tikrą meilę, ir abu kartus net neabejojau, kad meilė amžina ir ją nutrauks tik mirtis, ir abu kartus viskas baigėsi, o aš dar gyvas. Turėjau ir draugą, dar namie,

savo mieste, niekuomet nebūčiau pamanęs, kad išsiskirsime, dar būdami gyvi. Tačiau mudu išsiskyrėme, jau seniai.

Knulpas nutilo, o aš negalėjau niekaip paprieštarauti. Skausmo, kurio turi bet kokie žmonių santykiai, dar nebuvau išgyvenęs ir nepatyręs, jog tarp dviejų žmonių, kad ir kokių artimų, visuomet lieka žiojėti praraja, per kurią, ir tik kada nors, laikinai, lieptelį gali permesti meilė. Galvojau apie ką tik pasakytus savo bičiulio žodžius, iš kurių man labiausiai patiko tie apie šviesos pluoštus, nes pats buvau ne sykį jautęs. Tyli viliojanti spalvinga liepsna, pakylanti į tamsą ir netrukus joje paskęstanti, man tarsi simbolizavo visus žmonių troškimus, kurie, juo gražesni, juo mažiau išpildomi, todėl juo greičiau vėl išblėsta. Taip ir pasakiau Knulpui. Tačiau jis toliau nesigilino.

– Taip taip, – tepratarė. O paskui, po gerokos valandėlės, slopiu balsu pridūrė: – Svajonės ir mintys nieko vertos, juk niekuomet nesielgiama taip, kaip ketinama, o iš tiesų žingsnis žengiamas neapgalvotai, kaip liepia širdis. Tačiau draugystė ir įsimylėjimas gal vis dėlto tokie, kaip aš manau. Galop juk kiekvienas žmogus sava pasilieka ir negali pasidalinti su kitais. Juk tai matyti, kai žmogus miršta. Tada raudama ir gedima, dieną, mėnesį, netgi metus, tačiau paskui mirusysis lieka miręs ir pamirštas, jo karste galėtų taip pat ilsėtis benamis nepažįstamas meistro parankinis.

– Žinai, nesutinku su tavim, Knulpai. Juk dažnai esam kalbėję, kad galų gale turi būti gyvenimo prasmė ir kad yra vertybė, jei žmogus geras ir malonus, užuot buvęs blogas ir priešiškas. Jei yra taip, kaip dabar sakai, tai nebūtų nieko šventa, galėtume kuo puikiausiai vogti ir žudyti.

– Ne, negalėtume, mielasis. Jeigu sugebėsi, tai pribaik kelis žmones, kuriuos mes sutiksime! Arba pareikalauk geltonos peteliškės, kad ji pamėlynuotų. Ji tik pasišaipys iš tavęs.

– Ne tą ir turėjau galvoje. Tačiau jeigu jau niekas nesvarbu, tai kokia prasmė, kad trokšti būti geras ir sąžiningas. Tada juk nėra gerumo, jeigu mėlyna spalva tolygu geltonai, o blogis beveik kaip ir gėris. Tada kiekvienas yra lyg koks miško žvėris ir elgiasi sulig savo prigimtimi, ir tatai anoks jo nuopelnas arba anokia kaltė.

Knulpas atsiduso.

– Taip, ką čia daugiau pasakysi! Gal ir yra taip, kaip kalbi. Tuomet dažnai ir graužiesi kaip kvailys, nes jauti, kad tavo troškimai beverčiai ir viskas darosi savaip, be mūsų valios. Tačiau kaltė gyva, net jei žmogus ir tegali būti tik blogas. Mat jaučia ją viduje. Todėl, matyt, gėris ir yra tiesa, nes tuomet būni patenkintas, o tavo sąžinė švari.

Iš Knulpo veido pamačiau, kad jam įgriso šis pašnekesys. Jam dažnai šitaip nutikdavo, įsileisdavo filosofuoti, dėlioti sakinius, pagrįsti juos ar paneigti ir staiga vėl nutildavo. Anksčiau manydavau, kad jį nuvargina neišsamūs mano atsakymai ar pastabos. Tačiau iš tikrųjų jis pajusdavo, kad polinkis į filosofiją nulakdina jį į sritis, kur jis pritrūksta žinių ir kalbos priemonių. Mat nors ir buvo labai apsiskaitęs, be kita ko, krimtęs ir Tolstojaus raštus, ne visuomet sugebėdavo tiksliai atskirti tikrus teiginius nuo apgaulingų ir pats tai žinojo. Apie mokslininkus jis kalbėdavo kaip gabus vaikas apie suaugusius: pripažindavo, kad jie turi daugiau galios ir priemonių už jį, tačiau niekindavo, kad

nepadaro nieko dora ir net su visomis savo priemonėmis nesugeba išspręsti jokių mįslių.

Knulpas gulėjo, pasikišęs po galva rankas, pro juodus šeivamedžio lapus žvelgė į mėlyną karštą dangų ir niūniavo senovinę pareinės liaudies dainą. Dar prisimenu paskutinį posmelį:

Vilkėjau aš raudonu švarku,
Dabar vilkėsiu juodu švarku,
Šešerius, septynerius metus,
Kol kūnas sudūlės.

Vėlai vakare mudu sėdėjom vienas priešais kitą tamsioj pamiškėj, kiekvienas su didele duonos rieke ir gabalu dešros rankoje, valgėm ir stebėjom, kaip artinasi naktis. Ką tik kalvos dar maudėsi geltonoje vakario dangaus šviesoje, nykdamos plūduriuojančiose ūko draiskanose, o dabar jau stūksojo tamsios, ryškiomis apybraižomis, jų medžiai, gūbriai ir krūmokšniai juodavo dangaus fone, kur dar švytėjo truputis dienos melsvumo, tačiau viską jau gožė sodri nakties mėlynė.

Kol dar buvo šviesu, mes skaitinėjome vienas kitam juokingus dalykus iš knygelės, kuri vadinosi „Vokietijos rylininkų posmai" ir kur buvo vien tik kvailos linksmos dainuškos, iliustruotos medžio raižinėliais. Sutemus ši pramoga baigėsi. Kai pavalgėme, Knulpas užsimanė pasiklausyti muzikos, ir aš išsiėmiau iš kišenės lūpinę armonikėlę, pribirusią trupinių, išvaliau ir sugrojau kelias dažnai girdimas melodijas. Tamsa, kurios gaubiami jau kiek laiko sėdėjome, pasklido toli priešais mus po banguotą kraštovaizdį, net ir dangus neteko blankaus šviesumo, vis labiau juo-

duojančiame skliaute viena po kitos pamažėle žiebėsi žvaigždės. Lūpinės armonikėlės garsai, lengvi ir silpni, nuskriejo į laukus ir netrukus pradingo tolių toliuose.

– Juk neužmigsime iškart, – pasakiau Knulpui. – Papasakok man dar vieną istoriją, kad ir netikrą, arba pasaką.

Knulpas pamąstė.

– Gerai, – tarė jis, – istorija ir pasaka, viskas drauge. Beje, tai sapnas. Taip sapnavau praėjusį rudenį, o paskui panašiai dar dukart, dabar tau ir papasakosiu. Regėjau gatvę miestelyje, panašiame į mano gimtąjį, visų namų frontonai buvo į gatvę, tačiau aukštesni negu paprastai. Aš ėjau ta gatve, ir man atrodė, lyg po ilgo ilgo laiko vėl būčiau grįžęs namo; tačiau nelabai džiaugiausi, nes ne viskas buvo gerai, aš abejojau, gal vis dėlto atsidūriau ne toje vietoje, visai ne gimtinėje. Vienas kitas kampas buvo toks, koks ir turėjo būti, kaipmat juos atpažindavau, tačiau daugelis namų nepažįstami ir negyvenami, aš taip ir neradau tilto ir kelio į turgaus aikštę, užtat priėjau nepažįstamą sodą ir bažnyčią, lyg Kelno ar Bazelio, su dviem didžiuliais bokštais. Mūsiškė bažnyčia neturėjo jokio bokšto, tik žemą strampą su laikinu stogu, nes statytojai suklydo ir nesugebėjo bokšto baigti.

Tokie pat regėjosi ir žmonės. Kai kurie iš tolo buvo man puikiausiai pažįstami, žinojau jų vardus ir jau praverdavau burną pašaukti. Tačiau vieni suskubdavo įsmukti į namus ar pasukti į skersgatvį ir dingti, o jei kuris nors priartėdavo ir eidavo pro šal, tai pasikeisdavo taip, kad jo nebeatpažindavau; tačiau kai nutoldavo, lydėdamas jį akimis, manydavau, kad vis dėlto turėjau jį pažinoti. Mačiau ir kelias moteriškes, stovinčias prie parduotuvės, viena netgi pasirodė esanti mirusi mano teta; tačiau kai tik prisiartinau,

vėl jos neatpažinau ir išgirdau, kad moterys šneka keista tarme, kurios aš beveik nesuprantu.

Galiausiai ėmiau manyti: jeigu tik išeičiau už miesto, jis būtų tas ir vis dėlto ne tas. Tačiau vis išvysdavau pažįstamą namą arba pažįstamą veidą priešais ir vėl apsigaudavau. Bet aš nepykau ir neapmaudavau, o tik liūdėjau ir labai bijojau; norėjau pasimelsti ir iš paskutiniųjų stengiausi prisiminti žodžius, tačiau į galvą ateidavo tik nereikalingi kvaili posakiai – pavyzdžiui, „didžiai gerbiamas pone" ir „šitaip susiklosčius aplinkybėms", – taigi juos ir kartojau sutrikęs ir nuliūdęs.

Man regis, taip tęsėsi keletą valandų, kol perkaitau, nusigalavau ir bejėgiškai vilkausi vis pirmyn. Atėjo vakaras, ir aš nusprendžiau pirmo sutikto žmogaus pasiteirauti apie kokią nors užeigą ar vieškelį, tačiau nė vieno negalėjau užkalbinti, visi ėjo pro šalį, lyg būčiau buvusi tuščia vieta. Nedaug trūko, kad iš nuovargio ir nevilties būčiau apsipylęs ašaromis.

Tuomet staiga vėl pasukau už kampo ir išvydau priešais besidriekiančią senąją mūsų gatvelę, tiesa, truputį pakitusią ir pagražintą, tačiau dabar tai manęs nebejaudino. Nuėjau ja, aiškiai atpažindamas vieną namą po kito, nors ir įmantriai padabintus, galop pamačiau ir seną gimtąjį namą. Jis irgi buvo neapsakomai paaukštėjęs, tačiau beveik kaip senais laikais, ir mano nugara pašiurpo nuo džiaugsmo ir jaudulio.

Tačiau prie vartų stovėjo pirmoji mano meilė, vardu Henrietė. Tiktai atrodė aukštesnė ir kiek pasikeitusi nei anksčiau, tačiau dar labiau pagražėjusi. Artėdamas net mačiau, kad jos grožis tarytum dirbtinis, lyg angeliškas, tačiau dabar kartu pastebėjau, jog ji labai šviesiais geltonais

plaukais, o ne rudais kaip Henrietė, ir vis dėlto čia buvo ji, nuo galvos iki kojų, nors ir pašviesėjusi.

– Henriete! – sušukau ir nusivožiau skrybėlę, nes ji atrodė tokia daili, kad nežinojau, ar dar norės mane pažinti.

Ji atsisuko ir pasižiūrėjo man į akis. Tačiau kai šitaip pažiūrėjo man į akis, aš apstulbau ir susigėdau, mat buvo visiškai ne ta, kurios vardą sušukau, o Lizabeta, antroji mano meilė, su kuria ilgai draugavau.

– Lizabeta! – taigi sušukau dabar ir atkišau jai ranką.

Ji pasižiūrėjo į mane, žvilgsnis įsismelkė į širdį, lyg būtų pasižiūrėjęs Dievas, ne griežtai ir kiek iš aukšto, o labai ramiai ir atidžiai, tačiau su tokiu dvasingumu ir pranašumu, kad pasijutau lyg šuva. Žiūrėdama ji surimtėjo ir nusiminė, o paskui papurtė galvą, lyg atsakydama į įžūlų klausimą, nepaspaudė man rankos, o įėjo atgal į kiemą, tyliai užverdama vartus. Išgirdau, kaip barkštelėjo spyna.

Tada aš nusigręžiau ir nuėjau šalin, ir, nors per ašaras ir skausmą beveik nemačiau kelio, stebėjausi, kaip vėlei pasikeitęs miestas. Dabar kiekviena gatvė, kiekvienas namas, viskas atrodė taip pat kaip ankstesniais laikais, darkumas dingęs be pėdsakų. Frontonai nebe tokie aukšti, nudažyti senosiomis spalvomis, tie patys žmonės linksmai ir nustebę žiūrėjo į mane, kai pažindavo, kai kurie net pašaukdavo vardu. Tačiau aš nebepajėgiau atsakyti ir sustoti. Tik kiek įkabindamas skuodžiau žinomu keliu per tiltą už miesto, viską matydamas pro ašarotas akis, skaudama širdžia. Nežinojau kodėl, bet man regėjosi, kad man čionai viskas žuvę, o aš pats turįs gėdingai sprukti.

Vėliau, kai jau už miesto turėjau stabtelėti po tuopomis, prisiminiau, kad buvau gimtinėje ir prie tėvų namų ir

kad net nepagalvojau apie tėvą, motiną, brolius, seseris ir draugus. Kaip niekuomet mano širdyje viešpatavo sąmyšis, graudulys ir gėda. Tačiau nebegalėjau grįžti ir visko užglostyti, nes sapnas baigėsi ir aš pabudau.

Knulpas pasakė:

– Kiekvieno žmogaus siela savita, jis negali jos sumaišyti su jokia kita. Du žmonės gali eiti vienas šalia kito, gali šnekučiuotis ir būti artimi. Tačiau jų sielos yra kaip gėlės, kiekviena įsišaknijusi savo vietoje, ir nė viena neprisiglaus prie kitos, nes turėtų palikti savo šaknis, o kaip tik šito ji ir negali. Gėlės skleidžia savo kvapą ir barsto sėklas, nes trokštų suartėti; tačiau gėlė bejėgė numesti sėklą į jos vietą, tai vėjo darbas, o vėjas pakyla ir pučia, kaip ir kur link nori.

O vėliau:

– Gal tokia reikšmė ir sapno, kurį tau papasakojau. Sąmoningai aš nenuskriaudžiau nei Henrietės, nei Lizabetos. Tačiau kadangi kitados abi mylėjau ir troškau užkariauti, jiedvi tapo man sapno būtybe, panašia į jas abi, bet nepanašia į vieną iš jų. Šitoji būtybė priklauso man, bet ji nebegyva. Taip dažnai mąstydavau ir apie savo tėvus. Jie mano, kad aš esu jų vaikas, taigi toks kaip jie. Tačiau nors ir myliu juos, esu jiems svetimas žmogus, kurio jie negali suprasti. O tai, kas man svarbiausia ir gal kaip tik yra mano siela, jie laiko smulkmena ir priskiria jaunumui ar užgaidumui. Bet juk jie myli mane ir su malonumu lepintų. Tėvas gali savo vaikui perduoti nosį, akis, netgi protą, tačiau tik ne sielą. Kiekvieno žmogaus ji vis kitokia.

Neturėjau ko pasakyti, nes anuomet dar neklaidžiojau tokiais minčių vingiais, bent jau nejutau tokio poreikio. Ta-

čiau man buvo malonu klausytis šitų gražbylysčių, nes nieko rimtai nesidėjau į širdį, todėl spėjau, kad Knulpui tai irgi daugiau žaidimas negu kova. Be to, buvo taip ramu ir gražu gulėti dviese ant sausos žolės, laukti nakties ir miego bei stebėti anksti suspindusias žvaigždes.

Pasakiau:

– Knulpai, tu esi mąstytojas. Turėjai būti profesorius.

Jis nusijuokė ir papurtė galvą.

– Gal veikiau kada nors dar stosiu į Gelbėjimo armiją, – pratarė vėliau susimąstęs.

Šito man buvo per daug.

– Ei, – pasakiau, – nepūsk man miglų! Gal dar norėtum būti ir šventuoju?

– Taip, norėčiau ir šito. Kiekvienas žmogus yra šventas, jei iš tiesų rimtai žiūri į savo mintis ir darbus. Privalu tai daryti, jei manai, kad tai teisinga. Ir jei aš kada nors manysiu, jog teisingai pasielgsiu, stodamas į Gelbėjimo armiją, tai tikriausiai ir įstosiu.

– Vis ta Gelbėjimo armija!

– Taip. Ir pasakysiu tau kodėl. Esu kalbėjęsis su daugeliu žmonių ir girdėjęs daugelį kalbų. Girdėjau kalbant pastorius, mokytojus, burmistrus, socialdemokratus ir liberalus; tačiau tarp jų nebuvo nė vieno, kuriam žodžiai būtų sklidę iš širdies, ir aš būčiau patikėjęs, kad prireikus jis pats pasiaukotų už savo tiesą. Tačiau Gelbėjimo armijoje, kad ir su ta visa muzika ir šurmuliu, esu matęs tris ar keturis žmones kalbančius iš rimtųjų.

– Iš kur žinai?

– Matyti. Pavyzdžiui, vienas sakė kalbą kaime, sekmadienį, lauke, kur buvo tiek dulkių ir toks karštis, kad jis

netrukus užkimo. Be to, jis neatrodė stipruolis. Kai nebegalėjo ištarti nė žodžio, pamojo trims savo draugams padainuoti, o pats tuo tarpu atsigėrė vandens. Pusė kaimo stovėjo aplinkui, vaikai ir suaugę, laikė jį kvailiu ir šaipėsi. Jam už nugaros staipėsi jaunas bernas, jis turėjo rankoje botagą ir kartkartėmis vis smarkiai supliaukšėdavo, erzindamas kalbėtoją, o visi nusikvatodavo. Tačiau tas vargšelis nesupyko, nors anaiptol nebuvo kvailys, silpnu balseliu mėgino perrėkti triukšmą ir šypsojo, tuo tarpu kitas būtų apsižliumbęs arba išsiplūdęs. Žinai, šitaip žmogus elgiasi ne dėl menko atlygio ir malonumo, o kad jo sieloje tikriausiai viešpatauja didis šventumas ir žinojimas.

– Kad ir taip. Tačiau visų nesukiši į vieną maišą. Jeigu žmogus yra toks protingas ir jautrus kaip tu, tai nedalyvauja tokiam spektakly.

– Tikriausiai. Jei žino ir turi ką nors daugiau kur kas geresnio už bet kokį protingumą ir jautrumą. Žinoma, ne visi vieno raugo, tačiau tiesa turi būti viena visiems.

– Ak, tiesa! O iš kur žinoma, kad kaip tik anie su savo aleliuja yra teisūs?

– Teisybė, nežinoma. Tačiau aš sakau: jeigu kada nors sužinosiu, kad tai yra tiesa, tai ją ir išpažinsiu.

– Taip, jeigu! Tačiau vieną dieną tu rasi tiesą, o rytoj ji jau nebebus tiesa.

Knulpas suglumęs pasižiūrėjo į mane.

– Kokį baisų dalyką tu pasakei.

Ėmiau atsiprašinėti, tačiau jis numojo ranka ir nutilo. Netrukus tyliai pratarė „labanakt“ ir ramiai atsigulė, tačiau nemanau, kad užmigo. Ir aš buvau pernelyg įsiaudrinęs, dar ilgiau kaip valandą rymojau ant alkūnių, žvelgdamas į nakties kraštovaizdį.

Rytą tučtuojau pamačiau, kad Knulpui gera diena. Pasakiau tai jam, jis nužvelgė mane šypsančiomis vaikiškomis akimis ir tarė:

– Atspėjai tiksliai. O ar tu žinai, kodėl kam nors išaušta gera diena?

– Ne, kodėl?

– Todėl, kad naktį puikiai išsimiegojai ir sapnavai gražių dalykų. Tačiau nieko neprisimeni. Kaip ir aš šiandien. Sapnavau vien prašmatnybes ir linksmybes, tačiau viską pamiršau; tik žinau, kad buvo nuostabiai puiku.

Ir mums dar nepriėjus kaimo ir neatsigėrus šviežio pieno, į gaivią ankstybę jis padainavo maloniu, lengvu, skambiu balsu tris, keturias naujutėles dainas. Gal užrašytos ir išspausdintos šios dainos nebūtų buvusios labai jau vertingos. Tačiau jeigu Knulpas ir nebuvo didis poetas, šioks toks vis dėlto buvo, o kai dainuodavo pats, jo dainelės dažnai derėdavo prie pačių gražiausių dainų kaip dailios seserys. Kai kurios vietos ir atskiri posmai, kuriuos prisimenu, man iš tikrųjų gražūs ir prasmingi. Nieko iš jų neužrašyta, o jo eilės gimė, gyvavo ir numirė nekaltai ir be jokios atsakomybės kaip vėjo šuorai, tačiau jos ne tik mudviem, bet ir daugeliui kitų, vaikams ir seniams, maloniai praskaidrino vieną kitą valandėlę.

Šventei lyg pasidabinus
Merguželė išdidi,
Saulė kyla virš eglyno,
Raudona ir nuostabi, –

taip jis dainavo tądien apie saulę, kurią beveik visuomet šlovindavo ir apdainuodavo. Keistas dalykas, kiek santū-

riai jis gražbyliaudavo kalbėdamas, tiek linksmos būdavo jo dainelės, kurios pildavosi lyg švarutėliai vaikai šviesiais šventiniais drabužiais sekmadienį į kiemą. Dažnai jos būdavo tik beprasmiškos ir juokingos, lyg leidžiančios išsilieti per kraštus besiveržiančiam linksmumui.

Tądien mane visiškai pagavo jo nuotaika. Mudu sveikinom ir erzinom visus sutiktus žmones, taigi mums pavymui čia juokėsi, čia plūdosi, ir visa diena praėjo lyg šventė. Pasakojom vienas kitam pokštus ir anekdotus iš mokyklinių laikų, praeinantiems valstiečiams, dažnai ir jų arkliams bei jaučiams sugalvodavom pravardes, prie atokios sodo tvoros prisišveitėm vogtų agrastų, o taupydami jėgas ir puspadžius, bemaž kas valandą ilsėjomės.

Man regėjosi, kad nuo pat nesenos pažinties su Knulpu niekuomet nebuvau jo matęs tokio šaunaus, mielo ir draugiško, ir džiūgavau, jog dabar imsim kaip reikiant sutarti bastydamiesi ir linksmindamiesi.

Per pietus stojo karštis ir mudu daugiau tysojom žolėje, nei keliavom, o vakarop ėmė tvenktis audra, oras pasidarė tvankus, taigi nutarėm nakčiai pasiieškoti pastogės.

Knulpas pamažėle pritilo ir pavargo, tačiau aš to veik nė nepastebėjau, nes jis vis dar nuoširdžiai juokėsi ir dažnai pritarė man dainuojant, o aš pats dar labiau pralinksmėjau ir viskuo pašėliškai džiaugiausi. Gal Knulpas pasijuto atvirkščiai, nes šventiški žiburiai jo širdyje ėmė blėsti. Anuomet aš visuomet būdavau toks, nes po linksmų dienų vakarais dar labiau pagyvėdavau ir niekaip negalėdavau nurimti, taip, dažnai po linksmybių naktį dar ištisas valandas dūkdavau, kai kiti jau seniai būdavo nuvargę ir miegodavo.

Toks vakarinis karštligiškas džiugesys užplūdo mane ir anuomet, tad man buvo smagu, kai nusileidome į gražų kaimą slėnyje linksmai nakčiai. Pirmiausia pasirinkome naktigultui nuošaliau stovinčią, lengvai prieinamą daržinę, paskui patraukėme į kaimą ir į gražų užeigos sodą, nes šįvakar pasikviečiau savo bičiulį, ketindamas pavaišinti omletu ir pora butelių alaus po šitokios smagios dienos.

Knulpas noriai priėmė kvietimą. Tačiau kai mudu susėdome prie staliuko po gražuoliu platanu, jis drovėdamasis tarė:

– Žinai, juk mudu nepradėsim girtuokliauti? Butelį alaus mielai išgeriu, tai man į sveikatą ir malonu, tačiau daugiau nepakeliu.

Aš nuleidau negirdom ir pamaniau: „Daug ar mažai, tačiau mudu gerokai pasilinksminsim“. Suvalgėm karštą omletą, užsikąsdami šviežia juoda rugine duona, ir netrukus aš paprašiau antro alaus butelio, tuo tarpu Knulpo pirmasis tebebuvo puspilnis. Kadangi aš, sotus ir valdingas, vėl sėdėjau prie gero stalo, jaučiausi puikiai ir ketinau šįvakar tuo dar valandėlę pasimėgauti.

Išgėręs butelį, Knulpas, nors ir prašiau, antrojo atsisakė ir pasiūlė dar trupučiuką pasivaikščioti po kaimą, o vėliau anksti atsigulti. Šito aš nieku gyvu nenorėjau, tačiau nebandžiau atvirai prieštarauti. O kadangi mano butelis dar nebuvo tuščias, pasiūliau jam kol kas pasivaikščioti vienam, paskui mudu galėtume vėl susitikti.

Knulpas ir išėjo. Lydėjau akimis, kaip jis smagia, lėta laisvalaikio eisena, su astru už ausies, nulipa laipteliais į plačią gatvę ir palengva nužygiuoja kaimo pusėn. Ir nors apmaudavau, kad jis nenorėjo kartu išgerti dar vieno bu-

telio, žvelgdamas jam pavymui džiugiai ir švelniai galvojau: tu mielas vyruti!

Tuo tarpu, nors saulė jau nusileido, darėsi vis tvankiau. Mėgdavau tokiu oru ramiai pasėdėti vakare gurkšnodamas, taigi susitaisiau dar šiek tiek laiko pasilikti. Kadangi buvau beveik vienas svečias, padavėjai netrūko laiko su manim pasišnekučiuoti. Dar paprašiau ją atnešti man du cigarus, iš kurių vieną skyriau Knulpui, tačiau paskui užsimiršęs surūkiau pats.

Maždaug po valandos Knulpas sugrįžo manęs išsivesti. Tačiau aš jau buvau užsitupėjęs, o kadangi jis buvo pavargęs ir norėjo miego, tai sutarėm, jog jis eis į mūsų nakvynės vietą ir atsiguls. Taigi jis ir išėjo. Tačiau padavėja kaipmat įniko mane klausinėti apie jį, nes Knulpas krisdavo į akį visoms merginoms. Aš nepykau, nes juk jis buvo mano draugas, o ji – ne mano mieliausioji, taigi gyriau jį išsijuosdamas, nes jaučiausi puikiai ir visi man atrodė geri.

Pradėjo griausti, vėjas tyliai šlamino platano šakas, kai galų gale išėjau. Susimokėjau, daviau merginai dešimtuką arbatpinigių ir neskubėdamas pėdinau keliu. Puikiai jutau, kad buteliu padauginau, nes pastaruoju metu gyvenau be stipresnio gėrimo. Tačiau aš tik labiau pralinksmėjau, nes dar galėjau šį tą pakelti, taigi dainavau visą kelią, kol nusigavau iki naktigulto. Tyliai užlipau ir tikrai radau miegantį Knulpą. Žiūrėjau, kaip jis vienmarškinis guli ant pasikloto rudo savo švarko ir lygiai alsuoja. Jo kakta, plikas kaklas ir ranka, kurią buvo atmetęs, blausiai bolavo niūkioj prieblandoj.

Tada atsiguliau nenusirengęs, tačiau jaudulys ir apsvaigusi galva nedavė ramybės, taigi lauke jau aušo, kai galop

panirau į kietą ir slogų miegą. Miegojau kaip užmuštas, tačiau neišsimiegojau, tik apsunkau ir nusilpau visas, o mane kankino neaiškūs košmarai.

Rytą pabudau vėlai, jau buvo įdienoję, ir ryški šviesa žilpino man akis. Galva buvo lyg iššluota, sunki, kūnas pavargęs. Ilgai žiovavau, tryniausi akis ir tampiau rankas taip, kad braškėjo sąnariai. Tačiau nors ir nuvargusiam, man dar buvo likę vakarykščios nuotaikos, taigi tikėjausi prastą savijautą nusiplauti prie artimiausio skaidraus šulinio.

Tačiau viskas susiklostė kitaip. Apsidairęs nebeišvydau Knulpo. Šaukiau jį, švilpiau, iš pradžių nieko nenutuokdamas. Tačiau šaukęs, švilpavęs ir ieškojęs bergždžiai, staiga suvokiau, kad jis mane paliko. Taip, jo nebebuvo, išėjo slapčiomis, nes nebenorėjo ilgiau būti su manim. Gal kad pasibjaurėjo vakardienos mano gertynėmis, gal kad šiandien gėdijosi vakarykščio savo linksmumo, gal iš įgeidžio, gal nebepatiko mano draugija, o gal staiga panūdo vienumos. Tačiau tikriausiai vis dėlto nulėmė mano gėrimas.

Džiaugsmo kaip nebūta, mane užliejo gėda ir liūdesys. Kur dabar mano bičiulis? Nors jis ir ginčijo, aš tikėjausi truputėlį pažinęs jo sielą ir jį pamilęs. Ir štai jo nebebuvo, stovėjau vienas ir apviltas, kaltindamas pats save ir ragaudamas tos vienatvės, su kuria, anot Knulpo, gyvena kiekvienas ir kuria niekuomet negalėjau patikėti. Ji buvo labai skaudi, ne tik tą pirmąją dieną, tuo tarpu jau ne kartą palengvėjusi, tačiau nuo to laiko niekuomet daugiau manęs galutinai neapleidusi.

PABAIGA

Buvo šviesi spalio mėnesio diena; lengvą saulėtą orą virpino išdykėliško vėjelio šuorai, iš laukų ir sodų lėtai plūduriavo skystos melsvų rudens laužų dūmų juostos, pripildydamos šviesų kraštovaizdį salsvo deginamos žolės ir žalio medžio kvapo. Kaimo darželiuose žydėjo ryškiaspalviai pilnaviduriai astrai, vėlyvosios blyškios rožės ir jurginai, o palei tvoras vienur kitur tarp nubalusių lapų liepsnojo nasturtų žiedai.

Bulacho vieškeliu lėtai riedėjo daktaro Macholdo vienkinkis. Kelias pamažėle kilo aukštyn, kairėje plytėjo ražienos ir bulvių laukai, kur žmonės dar kasė bulves, dešinėje – tankus, veik nudžiūvęs jaunas eglynėlis, ištisa ruda susiglaudusių kamienų ir sausų šakų siena, žemė buvo nuklota tokios pat spalvos storu rudų nukritusių spyglių sluoksniu. Kelias smigo stačiai į melsvą rudenio dangų, lyg ten aukštai būtų buvęs pasaulio kraštas.

Daktaras laisvai laikė rankose vadeles, leisdamas senam arkleliui žingsniuoti, kaip tas nori. Jis grįžo namo, aplankęs mirštančią moterį, kuriai niekuo nebegalėjo padėti ir kuri iki pat paskutinės valandos atkakliai kabinosi į gyvenimą. Jis buvo pavargęs ir gardžiavosi ramia kelione maloniu oru; mintys vangiai, kiek apkvaitusios ir nevalingai sukosi apie šūksnius, kurie sklido iš laužėlių kvapo, apie ma-

lonius, išblankusius jo mokyklinių rudenio atostogų prisiminimus ir dar ankstesnius laikus – skambią blausią vaikystės prieblandą. Mat daktaras buvo užaugęs kaime, ir jo juslės įprastai ir klusniai gėrė visus kaimiškus metų laiko ir jo darbų ženklus.

Jis bemaž užmigo, pabudo tik sustojus vežimaičiui. Vieškelį kirto vandens latakas, į kurį įriedėjo vežimaičio ratai, ir arklelis dėkingas sustojo, nunarino galvą ir lūkuriuodamas mėgavosi poilsiu.

Macholdą išblaivė staiga nutilęs ratų trinksėjimas, jis suėmė vadeles, po apsiblausimo valandėlės šypsodamas vėl, kaip ir anksčiau, išvydo saulės nutviekstą mišką ir dangų ir, kaip paprastai, liežuvio caktelėjimu paragino arklelį. Paskui atsisėdo tiesiai, mat nemėgo snūduriuoti dieną, ir užsirūkė cigarą. Toliau važiavo lėta žingine, dvi moterys plačiakraštėmis skrybėlėmis bulvių lauke už ilgos pilnų maišų eilės pasveikino jį.

Viršukalnė jau priartėjo, ir arklelis pakėlė galvą, pažvalėjęs ir tikėdamasis galiausiai risnoti žemyn per ilgą gimtosios kalvos šlaitą. Tada prie pat netolimo šviesaus horizonto išniro žmogus, keliauninkas, valandėlę stovėjo laisvas ir aukštas, gaubiamas mėlynės, paskui palypėjo žemyn, tapdamas pilku ir menku. Jis priartėjo, liesas vyras su barzdele, prastomis drapanomis, akivaizdžiai benamis, žengė sunkiai ir vargingai, tačiau mandagiai nusivožė skrybėlę ir pasilabino.

– Laba diena, – atsakė daktaras Macholdas, lydėdamas akimis nepažįstamąjį, jau praėjusį pro šal, tačiau staiga sulaikė arklelį, stačias išsilenkė per odinį gurgždantį stogą atgal ir sušuko: – Ei, jūs! Ateikit čionai!

Sudulkėjęs keliauninkas sustojo ir atsisuko. Šyptelėjo, vėl nusigręžė, regis, ketindamas pėdinti toliau, tačiau apsigalvojo ir nuolankiai priėjo.

Dabar jis stovėjo šalia žemo vežimaičio, laikydamas skrybėlę rankoje.

– Gal galėčiau paklausti, kurlink traukiat? – sušuko Macholdas.

– Žemyn keliu, Berchtoldzego linkui.

– Ar mudu nepažįstami? Aš tik niekaip neprisimenu vardo. Juk jūs žinot, kas aš toks?

– Tarčiau, kad daktaras Macholdas.

– Na štai. O jūs? Kuo jūs vardu?

– Ponas daktaras mane pažįstat. Kitados esam sėdėję šalimais pas mokytoją Plocherį, pone daktare, tada jūs rašėtės nuo manęs lotynų kalbos pratimus.

Macholdas skubiai išlipo iš vežimaičio ir pasižiūrėjo žmogeliui į akis. Paskui juokdamasis paplojo per petį.

– Teisybė! – pasakė jis. – Tai tu esi garsusis Knulpas, ir mudu mokyklos draugai. Tad duok paspausti ranką, seni! Mudu tikrai nesimatėm dešimt metų. Vis dar bastaisi?

– Vis dar. Kai pasensti, nebetraukia keisti įprastinio gyvenimo.

– Tiesą sakai. O kur keliauji? Vėl į gimtinę?

– Atspėjai. Einu į Gerberzau, turiu ten sutvarkyti vieną reikaliuką.

– Taip taip. Ar taviškių dar yra gyvų?

– Nė vieno nebėra.

– Ir tu nebeatrodai labai jaunas, Knulpai. Juk mes jau varom penktą dešimtį, mes abu. Negražiai pasielgei, no-

rėdamas paprasčiausiai praeiti pro mane... Žinai, manau, tau greičiausiai reikėtų gydytojo.

– O ne. Šiaip aš sveikas, o mano ligos neišgydytų joks gydytojas.

– Pamatysim. Dabar lipk į vežimą ir važiuojam, pakeliui geriau pasišnekėsime.

Knulpas trupučiuką atsitraukė ir užsidėjo skrybėlę. Sutrikęs atsigynė, kai gydytojas buvo bepadedąs jam įlipti į vežimaitį.

– Ak, tikrai nebūtina. Juk kol stovėtume, tavo arklys nepabėgtų.

Tuo tarpu jį ištiko kosulio priepuolis, ir gydytojas, viską jau supratęs, be žodžių čiupo Knulpą už rankos ir pasodino į vežimaitį.

– Taip, – tarė jis vadeliodamas toliau, – netrukus būsim viršuje, o tada pasileisim risčia ir po pusvalandžio parsigausim namo. Tau neprivalu šnekėtis, kai šitaip kosti, pasikalbėsim namie... Ką sakai? Ne, dabar tau niekas nebepadės, ligoniams reikia gulėti, o ne trankytis vieškeliais. Žinai, tada tu man dažnai pagelbėdavai paruošti lotynų, dabar atėjo mano eilė.

Jie pervažiavo kalvagūbrį, cypindami stabdžius nusileido žemyn ilga nuokalne; priešais, virš sodų, jau kyšojo Bulacho stogai. Įtempęs vadeles Macholdas neatitraukė akių nuo kelio, o Knulpas, nuvargęs ir beveik patenkintas, mėgavosi maloniu važiavimu ir prievartiniu svetingumu. „Rytoj, – galvojo jis, – ar vėliausiai poryt, jei nepadžiausiu kaulelių, eisiu į Gerberzau". Jis jau nebebuvo vėjavaikis, veltui leidžiąs dienas ir metus. Buvo ligotas senis, nebenorįs nieko daugiau, tik prieš mirtį dar kartą pamatyti tėviškę.

Bulache bičiulis pirmiausia įsivedė Knulpą į svetainę, davė atsigerti pieno ir pavalgyti duonos su kumpiu. Šnekučiuodamiesi juodu pamažėle vėl suartėjo. Tik tada gydytojas įniko apžiūrinėti ligonį, ir Knulpas, geraširdiškai ir kiek šaipydamasis, nesipriešino.

– O ar tikrai žinai, kuo sergi? – paklausė Macholdas, baigęs apžiūrą. Lyg tarp kita ko, neteikdamas savo klausimui svarbos, ir Knulpas buvo jam už tai dėkingas.

– Taip, jau žinau, Macholdai. Tai džiova, taip pat žinau, kad nebeilgai trauksiu.

– Na, kas tai žino! Tačiau tuomet turi ir suprasti, kad tau reikia gulėti ir slaugymo. Kol kas gali pasilikti pas mane, tuo tarpu aš parūpinsiu vietą artimiausioje ligoninėje. Tu elgiesi kvailai, mielasis, ir turėsi susiimti, kad šįkart išsikapstytum.

Knulpas vėl apsivilko švarką. Atsukęs liesą, papilkėjusį, tačiau šelmišką veidą į gydytoją, maloniai tarė:

– Tu pernelyg varginiesi, Macholdai. Ką gi. Tačiau negali daug ko iš manęs tikėtis.

– Pamatysim. O dabar pasėdėsi saulėje, kol ji dar apšviečia sodą. Lina paklos tau lovą. Mes nenuleisim nuo tavęs akių, Knulpiuk. Nelabai gerai, kad kaip tik žmogus, visą gyvenimą maudęsis saulėje ir ore, susigadino plaučius.

Ir jis išėjo.

Namų šeimininkė Lina anaiptol neapsidžiaugė ir net nenorėjo įsileisti į svečių kambarį tokio valkatos. Tačiau gydytojas ją nutraukė.

– Neprieštaraukit, Lina. Šis žmogus nebeilgai gyvens, tegu bent kiek pas mus pavieši. Beje, jis visuomet buvo šva-

rus, prieš paguldydami, jį numaudysime. Duokit jam mano naktinius marškinius ir gal žiemines šlepetes. Ir nepamirškit: jis yra mano bičiulis.

Knulpas išmiegojo vienuolika valandų, ir rūškaną rytą prasnūduriavo lovoje, tik pamažėle gaudydamasis, kur esąs. Kai patekėjo saulė, Macholdas leido jam atsikelti, taigi abu sėdėjo prie stalo saulėtoje altanoje ir gurkšnojo raudonvynį. Nuo gero valgio ir pusės taurės vyno Knulpas pažvalėjo, tapo šnekus, ir gydytojas pasiliko laisvą valandą, norėdamas dar kartą pasikalbėti su keistu moksladraugiu ir gal šiek tiek daugiau sužinoti apie tokį neįprastą žmogaus gyvenimą.

– Vadinasi, tu patenkintas savo gyvenimu, – tarė jis šypsodamas. – Tada viskas gerai. Antraip būčiau pasakęs, kad iš tiesų gaila tokio jaunuolio kaip tu. Gal tau ir nebūtų reikėję pastoriauti ar mokytojauti, bet gal būtum tapęs gamtos tyrinėtoju arba poetu. Nežinau, ar pasinaudojai savo gabumais ir ugdei juos toliau, tačiau bent jau iššvaistei juos sau. Argi ne taip?

Knulpas pasirėmė delnu smakrą su skysta barzdele ir įsižiūrėjo į raudonas švieseles, mirguliuojančias už vyno taurės ant saulės nutviekstos staltiesės.

– Ne visai taip, – pasakė iš lėto. – Tie gabumai, kaip tu juos vadini, ne kažin kokie. Truputį moku meniškai švilpauti, taip pat groti armonika ir kartais sukuriu eilėraštuką, anksčiau buvau geras bėgikas ir neblogas šokėjas. Štai ir viskas. Ir visu tuo dažniausiai džiaugdavausi ne vienas, o su draugais, arba jaunos merginos ar vaikai – jie šauniai pasilinksmindavo ir kartais man padėkodavo. Mums taip gera, ir tuo pasitenkiname.

– Taip, – tarė gydytojas, – pasitenkiname. Tačiau paklausiu tavęs dar štai ko. Tada tu lankei drauge su manim gimnaziją, iki pat penktos klasės, puikiai prisimenu, ir buvai geras gimnazistas, nors ir ne pavyzdingas berniukas. O paskui staiga metei, visi kalbėjo, kad ėmei mokytis aštuonmetėje, tada mudu ir išsiskyrėm, man, gimnazistui, nederėjo draugauti su paprastu mokinuku. Kodėl taip nutiko? Vėliau, nugirdęs apie tave, vis pagalvodavau, kad jei būtum likęs gimnazijoje, viskas būtų susiklostę kitoniškai. Taigi kaip tąsyk buvo? Ar tau įsipyko gimnazija, ar tavo senis nebeišgalėjo mokėti už mokslą, ar buvo dar kas nors?

Ligonis paėmė taurę ruda liesa ranka. Tačiau negėrė, o pro vyną įsižiūrėjo į žalią sodo šviesą ir paskui vėl atsargiai padėjo taurę ant stalo. Tylom užmerkė akis ir susimąstė.

– Tau nemalonu apie tai kalbėti? – paklausė bičiulis. – Tai ir nebūtina.

Tada Knulpas atsimerkė ir ilgai bei atidžiai žvelgė gydytojui į veidą.

– O ne, – pasakė dvejodamas, – manau, kad būtina. Šito dar nesu pasakojęs nė vienam žmogui. Tačiau dabar gal ir gerai, kad kas nors tą istoriją išgirs. Vaikiška istorija, tačiau ji man buvo svarbi, daug metų nedavė ramybės. Keista, kad tu kaip tik šito paklausei!

– Kodėl?

– Pastaruoju metu vėl daug apie ją galvojau, todėl ir einu į Gerberzau.

– Taip, tuomet pasakok.

– Matai, Macholdai, anuomet mudu buvom geri bičiuliai, bent jau iki trečios ar ketvirtos klasės. Paskui nutolom, o tu kartais tuščiai švilpaudavai priešais mūsų namą.

– O Viešpatie, teisybė! Jau daugiau kaip dvidešimt metų šito neprisiminiau. Žmogau, na ir galva tavo! O kas buvo toliau?

– Dabar galiu tau iškloti, kaip viskas buvo. Viskuo kaltos merginos. Gana anksti pradėjau jomis domėtis, tu dar tikėjai gandru ir kopūstų lysve, o aš jau žinojau, kaip ten yra su bernais ir mergomis. Šitie dalykai man labiausiai rūpėjo, todėl niekuomet nežaisdavau indėnų.

– Juk tau buvo dvylika, argi ne?

– Beveik trylika, aš už tave vieneriais metais vyresnis. Sykį aš susirgau ir gulėjau lovoje, ir tada pas mus apsilankė giminaitė, trejais ar ketveriais metais vyresnė už mane, ji ėmė su manim žaisti, o kai aš pasveikau ir atsikėliau, tai vieną naktį nuėjau į jos kambarį. Tada sužinojau, kaip sudėtos moterys, klaikiai persigandau ir pabėgau. Su ta giminaite nebenorėjau net kalbėtis, jos neapkenčiau ir bijojau, tačiau tas reginys neišėjo man iš galvos, ir nuo to laiko pradėjau domėtis mergaitėmis. Odininkas Hazis turėjo dvi mano amžiaus dukteris, tenai susirinkdavo ir kaimynų mergaičių, tenai, tamsioje palėpėje, mes žaisdavom slėpynių, daug kikendavom, kutendavomės ir visko slapčiom prisigalvodavom. Dažniausiai būdavau vienintelis berniukas, kartais man leisdavo supinti kasas ar kuri nors pabučiuodavo, visi dar buvom geltonsnapiai ir neišmanėliai, tačiau aplinka buvo įaistrinta, o kai jos maudydavosi, aš iš krūmų stebėdavau. Ir vieną dieną apsilankė nauja mergaitė, iš priemiesčio, jos tėvas dirbo mezgykloje. Vardu Franciska, ji man patiko iš pirmo žvilgsnio.

Gydytojas jį nutraukė:

– Kokia jos tėvo pavardė? Gal aš pažįstu?

– Dovanok, verčiau tau nieko nesakysiu, Macholdai. Ne apie ją pasakoju ir nenorėčiau, jog kas nors žinotų. Taigi! Ji buvo aukštesnė ir stambesnė už mane, kada ne kada mudu pasikumščiuodavom ir pasigalynėdavom, ir kai ji prispausdavo mane prie savęs taip, kad skaudėdavo, man sukdavosi galva ir visas apkvaisdavau. Ją aš įsimylėjau, o kadangi ji buvo dvejais metais vyresnė ir jau kalbėdavo, kad netrukus įsitaisys mieliausiąjį, tai nieko daugiau nebenorėjau, tik juo būti. Sykį ji viena sėdėjo sode prie upės, kojas įmerkusi į vandenį, ką tik nusimaudžiusi, vien su liemenėle. Aš priėjau ir atsisėdau šalia. Staiga įsidrąsinau ir pareiškiau jai žūtbūt norįs būti jos mylimuoju. Tačiau ji užjausdama pasižiūrėjo į mane rudomis akimis ir pasakė: „Tu dar vaikiukas, mūvi trumpomis kelnaitėmis, ką tu išmanai apie mieliausiąjį ir meilę?" Atkirtau, kad išmanąs, o jeigu ji nenorinti būti mano mieliausiąja, tai aš įmesiąs ją į vandenį ir pats įšoksiąs. Ji lyg tikra moteris atidžiai nužvelgė mane ir pasakė: „Pasižiūrėsim. Ar jau moki bučiuotis?" Pasakiau, kad moku, ir skubiai pakštelėjau ją į lūpas, manydamas, jog to gana, tačiau ji sugriebė mano galvą delnais, suspaudė ir pabučiavo kaip tikra moteris taip, kad nieko nebemačiau ir nieko nebegirdėjau. Paskui nusijuokė žemu balsu ir pasakė: „Tu man tiktum, vaikiuk. Tačiau nieko nebus. Man nereikia mylimojo, kuris lanko gimnaziją, iš gimnazistų nieko doro nėra. Man reikia tikro vyro, amatininko ar darbininko, o ne mokslinčiaus. Taigi nieko nebus". Tačiau ji pasisodino mane ant kelių, ir man buvo taip nuostabu apglėbti rankomis šiltą jos kūną, kad nebegalėjau jos palikti. Taigi pažadėjau Franciskai nebeiti į gimnaziją ir tapti amatininku. Ji tik nusijuokė, bet aš nenusileidau, galop ji vėl

mane pabučiavo ir pažadėjo būti mano mylimąja, jei mesiu gimnaziją, ir man būsią labai gera.

Knulpas nutilo ir valandėlę kosėjo. Bičiulis atidžiai į jį žiūrėjo, abu kiek laiko patylėjo. Paskui Knulpas pasakojo toliau:

– Taigi dabar tu žinai šią istoriją. Žinoma, viskas neįvyko taip greitai, kaip tikėjausi. Tėvas kelis kartus mane apausiavo, kai pranešiau niekuomet nebeisiąs į gimnaziją. Iš pradžių netgi nežinojau ko griebtis; dažnai svarstydavau, gal man padegti gimnaziją. Vaikiškos mintys, tačiau anas dalykas buvo man svarbiausias. Galop radau vienintelę išeitį. Paprasčiausiai ėmiau blogai mokytis. Argi nebeprisimeni?

– Iš tikrųjų, lyg pro miglą. Kiek laiko tu vos ne kasdien sėdėdavai po pamokų.

– Taip. Praleidinėdavau pamokas, blogai atsakinėdavau, neruošdavau namų darbų, pradangindavau sąsiuvinius, kasdien kas nors nutikdavo, galop šitaip elgtis man pasidarė linksma, šiaip ar taip, aš pagadinau daug kraujo mokytojams. Man neberūpėjo nei lotynų kalba, nei kiti dalykai. Juk žinai, aš visuomet buvau nuovokus, o jeigu jau susidomėdavau kuo nors nauju, man išnykdavo visas pasaulis. Taip jau buvo nutikę su sportu, paskui su upėtakių meškeriojimu ir su botanika. Kaip tik šitaip mane patraukė ir mergaitės, ir, kol apsilaužiau ragus ir įgijau patirties, nieko kita nemačiau. Be to, ir kvaila mokinukui kiūtoti suole ir kalti asmenuotes, kai slapčiomis visos jo juslės dar tebesimėgauja tuo, ką vakar vakare jis nusižiūrėjo mergaitėms maudantis. Na, item! Tai gal pastebėjo ir mokyto-

jai, apskritai aš patikau jiems, jie globojo mane kaip įmanydami, ir iš mano ketinimų būtų išėjęs šnipštas, tačiau aš ėmiau draugauti su Franciskos broliu. Jis lankė mokyklą, paskutinę klasę, ir buvo netikęs bernas; aš daug iš jo išmokau, tačiau nieko gera, ir daug nukentėjau. Po pusmečio galų gale pasiekiau savo tikslą, tėvas ko manęs neužmušė, tačiau mane išmetė iš gimnazijos, ir dabar jau sėdėjau tos pat mokyklos klasėje, kaip ir Franciskos brolis.

– O ji? Toji mergina? – paklausė Macholdas.

– Taip, tai ir yra skaudžiausia. Ji taip ir netapo mano mieliausiąja. Kai kartais užsukdavau pas jos brolį į svečius, ji elgdavosi su manim blogiau, lyg dabar būčiau dar menkesnis negu anksčiau, o paskui, kai jau du mėnesius lankiau mokyklą ir išsimiklinau vakarais dažnokai pasprukti iš namų, sužinojau tiesą. Vieną vakarą vėlai basčiausi po Rydo mišką ir, kaip jau ne kartą buvau daręs, klausiausi įsimylėjėlių poros ant suolo žaidimų, ir kai galop prisėlinau arčiau, išvydau Franciską su mechaniko parankiniu. Jie manęs nepastebėjo, jis buvo apsikabinęs ją per pečius, su cigarete rankoje, o jos palaidinukė atsagstyta, trumpai drūtai – pasibaisėjau. Vadinasi, viskas buvo veltui.

Macholdas paplojo bičiuliui per petį.

– Na, gal tau taip ir buvo geriausia.

Tačiau Knulpas energingai pakratė smailią galvą.

– Ne, tikrai ne. Jeigu būtų susiklostę kitaip, dar ir šiandien duočiau nukirsti savo dešinę ranką. Nepeik Franciskos, aš neleisiu. Jeigu viskas būtų susiklostę kaip reikia, būčiau pažinęs gražią ir laimingą meilę, gal tai būtų padėję man baigti mokyklą ir sutarti su tėvu. Mat – kaip čia pasakyti? – na, nuo tada aš turėjau ne vieną draugą, pažįstamą

ir mylimąją; tačiau niekada daugiau nebetikėjau nė vieno žmogaus žodžiu ir pats nebesaisčiau savęs jokiais žodžiais. Niekuomet daugiau. Gyvenau kaip tinkamas, man niekuomet netrūko nei laisvės, nei nuostabių dalykų, tačiau visuomet likdavau vienas. – Knulpas paėmė taurę, iki dugno išgėrė likusį šlakelį vyno ir atsistojo: – Jeigu leisi, vėl atsigulsiu, nebenorėčiau kalbėtis. Žinoma, ir tu turi darbo.

Gydytojas linktelėjo galvą.

– Štai dar kas! Šiandien parašysiu prašymą, kad tave paguldytų į ligoninę. Gal tau tai ir nepatinka, tačiau nieko neveiksi. Tu žuvęs, jeigu kuo skubiau nepasigydysi.

– Ak, – sušuko Knulpas neįprastai smarkiai, – tai leisk man žūti! Juk pats žinai, kad niekas nebepadės. Kuriam galui dar turiu duotis uždaromas?

– Tik jau ne šitaip, Knulpai, būk protingas! Prastas būčiau gydytojas, jei palikčiau tave šitokį bastytis. Oberštetene tikrai rasime tau vietą, aš tau duosiu laišką, o po savaitės pats nuvažiuosiu tavęs pasižiūrėti. Pažadu.

Bastūnas vėl susmuko ant suolo, regėjos, tuoj pravirks, ir lyg nuo šalčio ėmė trintis plonas rankas. Paskui maldaujamai ir naiviai pažvelgė gydytojui į akis.

– Ką gi, – tarė labai tyliai. – Aš blogai elgiuosi, tu man taip padėjai, netgi raudonvyniu pavaišinai – man tai pernelyg gera ir prašmatnu. Nepyk ant manęs, aš dar turiu didelį prašymą.

Macholdas raminamai patapšnojo jam per pečius.

– Būk protingas, seni! Niekas tavęs nevers. Na, tai kas yra?

– Ar tu nepyksti ant manęs?

– Visai ne, kodėl turėčiau pykti?

– Tada meldžiu tave, Macholdai, padaryk man didžiulę paslaugą. Nesiųsk į Oberšteteną! Jei jau man reikia gultis į ligoninę, tai norėčiau bent į Gerberzau, tenai mane pažįsta, tenai mano gimtinė. Gal net geriau ir dėl vargšų slaugymo, juk aš tenai gimęs, ir apskritai...

Knulpo akys karštai maldavo, iš susijaudinimo jam pynėsi liežuvis.

„Karščiuoja", – pamanė Macholdas. Ir ramiai tarė:

– Jeigu tik šitoks tavo prašymas – viskas bus gerai. Tiesą sakai – aš parašysiu į Gerberzau. O dabar eik ir atsigulk – pavargai ir per daug kalbėjai.

Gydytojas nulydėjo žvilgsniu, kaip Knulpas vilkdamas kojas nuėjo į namą, ir staiga prisiminė vasarą, kai Knulpas mokė jį gaudyti upėtakius, jo išmintingumą ir valdingą bendravimą su draugais, puikią tauraus dvylikamečio berniūkščio energiją.

Vargšas, pamanė graudžiai, pats susidrovėjęs, ir pašoko, skubindamasis į darbą.

Kitas rytas buvo miglotas, ir Knulpas pragulėjo visą dieną. Gydytojas padėjo jam keletą knygų, kurių Knulpas beveik nepalietė. Buvo suirzęs ir prislėgtas, nes prižiūrimas ir slaugomas, mėgaudamasis minkšta lova ir gardžiu valgiu, jis dar aiškiau negu anksčiau juto artėjant savo gyvenimo pabaigą.

Jei dar kiek laiko šitaip pragulėsiu, galvojo jis nepatenkintas, niekada nebeatsikelsiu. Gyvenimas jam nebelabai rūpėjo, paskutiniais metais vieškeliai neteko didžiumos savo kerų. Tačiau mirti Knulpas nenorėjo anksčiau, o tik pamatęs Gerberzau ir slapčiomis atsisveikinęs su tenykštė-

mis vietomis, su upe ir tiltu, turgaus aikšte ir buvusiu tėvo sodu, taip pat ir su Franciska. Vėlesnes mylimąsias jis buvo pamiršęs, kaip apskritai dabar menkos ir neįsimintinos atrodė jam ilgos visų klajonių metų kelionės, tuo tarpu paslaptingi vaikystės laikai įgijo naujo švitesio ir patrauklumo. Jis atidžiai apžiūrinėjo kuklų svečių kambarį; jau daug metų nebuvo taip prabangiai gyvenęs. Nuovokiu žvilgsniu, čiupinėdamas pirštais Knulpas ištyrinėjo patalynės audeklą, minkštą nedažytos vilnos apklotą, plonus pagalvių užvalkalus. Jį sudomino ir medinės grindys, ir nuotrauka ant sienos stiklo mozaikos rėmeliais, kur buvo vaizduojami Dožų rūmai Venecijoje.

Paskui jis ilgai gulėjo neužsimerkęs, bet nieko nematydamas, pavargęs ir tik įsiklausydamas į tylų vyksmą ligotam savo kūne. Tačiau staiga vėl pašoko, greitai persisvėrė per lovos kraštą ir skubiai susirado batus, norėdamas rūpestingai ir kruopščiai juos apžiūrėti. Jie nebebuvo geri, tačiau dabar jau spalis, ir iki pirmojo sniego dar atlaikys. O paskui viskas bus baigta. Jam toptelėjo, kad galėtų paprašyti Macholdą senų batų. Bet ne, tam kils įtarimas; ligoninėje nereikia jokių batų. Knulpas atsargiai apčiupinėjo suskirdusią odą. Gerai ištepti riebalais, batai dar turėjo laikyti bent mėnesį. Nereikalingas rūpestis; tikriausiai ši sena batų pora jį pergyvens ir bus tinkama dar tada, kai jo paties jau seniai nebeliks vieškelyje.

Knulpas numetė batus ir pamėgino giliai alsuoti, tačiau jam skaudėjo, smaugė kosulys. Tad liko gulėti ramiai laukdamas, gaudydamas orą ir baimindamasis, kad jam pablogės, taip ir neišpildžius paskutinių norų.

Pabandė galvoti apie mirtį, kaip ir kitais kartais, tačiau galva nuvargo, ir Knulpas nugrimzdo į snūdulį. Pabudęs po valandos pamanė, kad išmiegojo visą dieną, ir pasijuto atsigavęs ir nurimęs. Pagalvojo apie Macholdą, ir jam dingtelėjo mintis išeinant palikti gydytojui dėkingumo ženklą. Ketino užrašyti vieną iš savo eilėraščių, nes vakar gydytojas apie juos paklausė. Tačiau nė vieno neprisiminė ištisai, ir joks jam nepatiko. Pro langą Knulpas pamatė netoliese stūksantį mišką, gaubiamą miglos, ir stebeilijo jį, kol jam kilo mintis. Pieštuko galeliu, kurį vakar rado name ir pasiėmė, ant švaraus balto popieriaus lapo, kokiais buvo išklotas jo naktinės spintelės stalčius, jis parašė keletą eilučių:

Visos gėlės
Turi nudžiūti,
Kai atslenka migla,
O žmonės
Turi mirti,
Juos paguldo į kapą.
Žmonės irgi gėlės,
Jie visi sugrįžta
Savo pavasarį.
Tada niekuomet nebeserga,
Viskas jiems atleista.

Liovėsi rašęs ir perskaitė. Ne visai tikra dainelė, jokio rimo, tačiau kaip tik tą Knulpas ir norėjo pasakyti. Jis sušlapino pieštuką lūpomis ir apačioje parašė: „Gerbiamam ponui daktarui Macholdui – dėkingas bičiulis K."

Tada įkišo lapą į stalčiuką.

Kitądien migla dar labiau sutirštėjo, tačiau oras buvo žvarbus, popiet galima tikėtis saulės. Gydytojas leido Knulpui atsikelti, nes tas maldaute maldavo, ir papasakojo kad Gerberzau ligoninėje esą vietos, Knulpas tenai laukiamas.

– Tuomet iškart po pietų ir keliausiu, – pasakė Knulpas, – juk sugaišiu keturias valandas, gal ir penkias.

– Kad tave kur! – sušuko juokdamasis Macholdas. – Žygiai pėsčiomis nebe tau. Jei nerasim kitos galimybės, važiuosi su manim vežimaičiu. Pasiųsiu žmogų pas Šulcę, gal tas veš į miestą vaisius ar bulves. Dabar jau nesvarbu, viena diena šen ar ten.

Svečias pakluso, o kai sužinojo, kad rytoj Šulcės bernas veš į miestą du veršius, buvo nutarta išleisti Knulpą su juo.

– Tačiau tau reikėtų šiltesnio švarko, – pasakė Macholdas, – gal apsivilktum manuoju? Ar jis tau per dukslus?

Knulpas neprieštaravo, buvo atneštas švarkas, pasimatuotas ir pripažintas tinkamu. Bet kadangi švarkas buvo gero audinio ir puikiai išsilaikęs, Knulpas, įkvėptas seno vaikystės garbės troškimo, netgi ėmėsi persisiūti sagas. Gydytojas linksmai jam leido ir dar pridėjo marškinių apykaklę. Po pietų Knulpas slapčiomis pasimatavo savo naują drabužį, o kadangi vėl atrodė taip gerai, tai pasigailėjo pastaruoju metu nebesiskutęs. Nedrįso šeimininkės paprašyti gydytojo skutimosi reikmenų, tačiau pažinojo kaimo kalvį, todėl ketino pabandyti laimę tenai.

Greit Knulpas surado kalvę; įėjo į vidų ir senoviškai pasilabino:

– Nepažįstamas kalvis ieško darbo.

Kalvis atidžiai nudelbė jį akimis.

– Tu ne kalvis, – tarė ramiai. – Muilink akis kam nors kitam.

– Teisybė, – nusijuokė bastūnas. – Tavo akys dar geros, meistre, ir vis dėlto nepažinai manęs. Žinai, anksčiau aš grojau, ir tu Haiterbache ne vieną šeštadienio vakarą trypei pagal mano armonikos muziką.

Kalvis suraukė antakius, porąkart brūkštelėjo dilde, paskui pasivedėjo Knulpą į šviesą ir akylai jį apžiūrėjo.

– Taip, dabar jau žinau, – sukrizeno. – Tu gi Knulpas. Gerokai pasensti, kai tiek laiko nesimatai. O ko tau reikia Bulache? Dešimties markių ir stiklinės jauno vyno nepagailėsiu.

– Tu gražiai pasielgsi, kalvi, ir aš su dėkingumu priimsiu. Tačiau man reikia ko kito. Gal ketvirčiui valandos paskolintum man savo skustuvą, norėčiau šįvakar pasišokti.

Kalvis pagrasė Knulpui smilium.

– Tu melų maišas, ir dar senas. Man regis, tau, šitaip atrodančiam, nebe šokiai galvoje.

Knulpas linksmai sukikeno.

– Viską tu pastebi! Gaila, kad taip ir netapai amtmanu. Taip, rytoj turėsiu gultis į ligoninę, tenai mane siunčia Macholdas, taigi supranti, kad nenorėčiau pasirodyti gauruotas kaip meška. Duok man skustuvą, grąžinsiu jį po pusvalandžio.

– Šit kaip? Ir kur tu jį nešiesi?

– Pas daktarą, aš tenai apsistojęs. Ar duosi?

Šie žodžiai nelabai įtikino kalvio. Jis vis dar abejojo.

– Duosiu jau duosiu. Tačiau žinai, tai ne paprastas skustuvas, iš tikro Zolingeno plieno. Norėčiau vėl jį pamatyti.

– Pasikliauk manim.

– Taip, žinoma. Tavo švarkas geras, drauguži. Kai skusies, tau jo neprireiks. Štai ką pasakysiu: nusirenk jį ir palik čia, o kai parneši skustuvą, tai atgausi ir švarką.

Bastūnas vyptelėjo.

– Ką gi, gerai. Nesi ypač mandagus, kalvi. Tačiau tegu bus taip.

Tada kalvis atnešė skustuvą, Knulpas paliko jam švarką kaip užstatą, uždraudęs suodinam kalviui jį čiupinėti. O po pusvalandžio Knulpas grįžo ir atidavė Zolingeno plieno skustuvą, skystos barzdelės kaip nebūta, atrodė pasikeitęs.

– Dabar tiktai gvazdiką už ausies, ir gali merginėti, – nuoširdžiai pagyrė jį kalvis.

Tačiau Knulpas nebebuvo linkęs juokauti, vėl apsivilko švarku, trumpai padėkojo ir išėjo.

Grįždamas prie namų sutiko gydytoją, kuris nustebęs pašaukė:

– Kur tu čia bėginėji? O, ir kaip atrodai! Šit kaip – nusiskutęs! Žmogau, na ir vaikiška tavo galvelė!

Tačiau Knulpo elgesys jam patiko, ir šį vakarą bičiulis vėl gavo išgerti raudonvynio. Abu moksladraugiai atšventė atsisveikinimą, abu stengėsi linksmintis kaip įmanydami, nė vienas neketino rodyti susijaudinimo.

Kitądien anksti atvažiavo Šulcės bernas, kurio vežime, karčių garde, drebančiomis kojomis stovėjo du veršiai, akylai spoksodami į šaltą rytą. Pirmąkart pievas dengė šerkšnas. Knulpą pasodino šalia berno ant ožio, kojas apklojo gūnia, gydytojas paspaudė jam ranką, o bernui davė pusę markės; vežimas nudardėjo miško link, bernas užsirūkė

pypkę, o Knulpas apsimiegojęs dėbsojo į melsvą ryto vėsumą.

Tačiau vėliau patekėjo saulė, o per pietus visai sušilo. Abudu keliauninkai ant ožio puikiai pasišnekėjo, ir kai atvažiavo į Gerberzau, bernas net norėjo su visu vežimu ir veršiais padaryti lankstą ir pravažiuoti pro ligoninę. Tačiau Knulpas jį perkalbėjo, ir abu draugiškai išsiskyrė prie miesto. Knulpas stovėjo ir žvelgė vežimui įkandin, kol tas dingo po klevais prie galvijų turgaus.

Jis nusišypsojo ir patraukė takučiu tarp gyvatvorių, žinomu tik čionykščiams. Jis vėl laisvas! Tegu ligoninėje jo palaukia.

Ir vėl pargrįžėlis gardžiavosi gimtinės šviesa ir oru, triukšmais ir kvapais, visu tuo jaudinančiu bei sotinančiu buvimo namuose artimumu: valstiečių ir miestiečių šurmuliu galvijų turguje, saulės persmelktais rudų kaštonų šešėliais, liūdesio sklidinu vėlyvų tamsių rudens drugelių skraidžiojimu palei miesto sieną, keturiom srovėm trykštančio turgaus šaltinio čiurlenimu, vyno aromatu ir skambiu vyndario beldimu iš skliautuoto rūsio angos, pažįstamais gatvių pavadinimais, kurių kiekvieną gaubė neramus prisiminimų debesis. Visomis juslėmis benamis siurbte siurbė įvairialypius buvimo namie, atpažinimo, žinojimo, prisiminimo, bičiulystės su kiekvienu gatvės kampu ir kiekvienu sargšuliu kerus. Pamažėle ir nepavargdamas jis visą popietę vaikštinėjo gatvėmis, klausėsi peilių galąstuvo paupy, stebėjo tekintoją pro jo dirbtuvės langą, skaitė naujai išdažytas senų, gerai pažįstamų šeimų pavardžių iškabas. Įkišo ranką į akmeninį turgaus šaltinio lovį, tačiau atsigėrė

tik žemai, prie abatijos šaltinėlio, kuris vis dar taip pat slėpiningai, kaip ir per prabėgusius metus, tryško iš senovinio namo rūsio, šniokšdamas tarp akmeninių plokščių ir gaubiamas keistai skaidrios patalpos prieblandos. Jis ilgai stovėjo prie upės, pasirėmęs į medinius turėklus virš tekančio vandens, kur plūduriavo ilgi tamsūs dumbliai, o juodos nejudančios siauros žuvų nugaros kybojo virš virpančių žvirgždukų. Knulpas perėjo per senąjį lieptą, pačiame viduryje pritūpdamas, kad kaip vaikas visu kūnu pajustų silpną, tamprų lieptelio lingavimą.

Neskubėdamas žingsniavo toliau, nieko nepamiršdamas, nei bažnyčios liepos su nedidele pievele, nei aukštutinio malūno užtvankos, kitados mėgstamiausios jo maudyklės. Sustojo prie namelio, kuriame kadaise gyveno jo tėvas, valandėlę švelniai prigludo nugara prie senų durų, aplankė sodą ir per nemielą naują vielinę tvorą apžvelgė naujus sodinius – tačiau lietaus vandens nuapvalintos akmens pakopos ir išsikerojęs svarainis prie durų tebebuvo tie patys. Čia Knulpas praleido geriausias dienas, dar prieš išmetamas iš gimnazijos, čia jis kitados mėgavosi laime, beatodairiška pilnatve, jokio kartėlio neatmieštais malonumais, palaiminga vyšnių vogimo vasara, pamiršta trumpa sodininko laime, popstant ir įsiklausant į savo gėles: numylėtąsias smalkas, linksmas raganes, švelnias aksomines našlaites, o kur dar triušidė, dirbtuvėlė, aitvaro leidimas, vandentiekiai iš šeivamedžio šakų ir malūno vandens ratai iš siūlų ritės skiedrų mentimis. Nebuvo nei vieno stogo, kurio kačių nebūtų pažinojęs, nei vieno sodo, kurio vaisių nebūtų ragavęs, nei vieno medžio, į kurį nebūtų įlipęs, kurio viršūnėje nebūtų turėjęs žalio lizdo svajoms. Ši pasau-

lio dalelė priklausė jam, jis pažinojo ją iki pačių atokiausių kampelių ir mylėjo; čia kiekvienas krūmas ir kiekviena gyvatvorė turėjo jam reikšmės, prasmės, saugojo istorijas, jam bylojo kiekviena liūtis ir kiekviena pūga, čia oras ir žemė gyveno dėl jo svajonių ir troškimų, palaikė juos ir alsavo jų gyvastimi. Dar šiandien, mąstė Knulpas, čia aplinkui gal nebuvo nė vieno namo ir sodo šeimininko, kuriam visa tai būtų priklausę labiau negu jam, būtų buvę brangiau, daugiau atskleidę, daugiau atsakę, sužadinę daugiau prisiminimų.

Tarp artimų stogų kyšojo smailas pilkas siauro namo frontonas. Tenai anuomet gyveno odadirbys Hazis, tenai baigėsi Knulpo vaikiški žaidimai ir berniukiški malonumai, juos nutraukė pirmosios paslaptys ir švelnios erzelynės su mergaitėmis. Iš ten jis ne vieną vakarą temstančia gatvele grįžo namo, nešinas bręstančiomis aistros nuojautomis, tenai jis išpindavo odadirbio dukterims kasas ir kvaisdavo nuo gražiosios Franciskos bučinių. Knulpas ketino tenai nueiti vėlai vakare, o gal rytoj rytą. Tačiau dabar šie prisiminimai jo nebeviliojo, visus būtų su malonumu atidavęs už vienintelę ankstesnių, vaikystės, prisiminimų valandą.

Daugiau kaip valandą jis užtruko prie sodo tvoros žiūrėdamas žemyn, ir tai, ką regėjo, buvo ne naujas, svetimas sodas su jaunais uogakrūmiais, jau visiškai tuščias ir rudeniškas. Knulpas regėjo savo tėvo sodą, savo vaikystės gėles lysvelėje, kurias jis pasodino Velykų sekmadienį, raktažoles ir liaunus balzaminus, ir kalnelius iš akmenukų, kur daugybę sykių tupdydavo sugautus driežus, vis nesėkmingai, nes nė vienas tenai neapsigyvendavo, ir vis dėlto jis kaskart atsinešdavo naują, pilnas lūkesčių ir vilties. Šian-

dien jam būtų buvę galima padovanoti visus namus ir sodus, visas pasaulio gėles, driežus ir paukščius, ir visa tai nebūtų atstoję slėpiningo vienos vienintelės vasarinės gėlės pumpuro švitesio, kai jis anuomet darželyje pamažėle skleidė dailučius žiedlapius. O serbentų krūmai, kurių visus aliai vieną kuo puikiausiai prisiminė! Jų nebebuvo, kažkoks žmogus išrovė, iškasė ir sukūreno, šakos, šaknys ir nuvytę lapai sudegė visi kartu, ir niekas nepasiskundė.

Taip, čia pas jį dažnai svečiuodavosi Macholdas. Dabar jis buvo gydytojas, ponas, važinėjąs vienkinkiu pas apylinkės ligonis, tikriausiai jis ir liko geras ir tiesus žmogus; tačiau net ir jis, net ir šis išmintingas ir tvirtas vyras, kas jis, palyginti su patikliu, baikščiu, švelniu ir smalsiu andainykščiu berniuku? Čia Knulpas jį mokė meistrauti narvelius musėms ir statyti skiedrų bokštus žiogams, jis buvo Macholdo mokytojas ir vyresnis, protingesnis, susižavėjimo vertas draugas.

Kaimynų alyvos buvo senos, apsamanojusios ir apdžiūvusios, o karčių pavėsinė kitame sode sugriuvusi, vietoj jos galėjai suręsti, ką tik nori, tas statinys niekuomet nebebus toks gražus, palaimingas ir tinkamas, koks buvo kitados.

Pradėjo temti, oras atvėso, kai Knulpas patraukė žolėtu sodų takeliu. Iš naujo bažnyčios bokšto, pakeitusio miesto vaizdą, garsiai skambino naujas varpas.

Per vartus Knulpas įsmuko į odadirbio sodą, buvo sekmadienio vakaras, aplinkui nieko nematyti. Negirdimai žengė minkšta žeme pro žiojinčias duobes, kur šarme mirko odos, iki sienelės, už kurios jau tamsi upė sruvo palei apsamanojusius žalius akmenis. Čia juodu su Franciska sėdėjo

sykį vieną vakaro valandą, basomis kojomis teškendami vandenį.

Jeigu nebūčiau laukęs jos veltui, mąstė Knulpas, viskas būtų kitaip susiklostę. Nors be gimnazijos ir studijų būčiau turėjęs pakankamai jėgų ir noro kuo nors tapti. Koks paprastas ir aiškus gyvenimas! Tada Knulpas pabėgo, nieko daugiau nebenorėjo žinoti, ir gyvenimas neprieštaravo, nieko iš jo nepareikalavo. Knulpas liko atstumtas, bastūnas ir pašalinis stebėtojas, mylimas jaunystėje ir vienišas ligonis senatvėje.

Knulpą užplūdo didžiulis nuovargis, jis atsisėdo ant sienelės, o tamsi upė šniokštė jo mintyse. Tada viršuje nušvito langas, jis suvokė, kad jau vėlu ir nevalia kam nors čia jo užklupti. Tylutėliai išsmuko iš sodo ir pro vartus, užsisagstė švarką ir pagalvojo apie naktigultą. Pinigų turėjo, gydytojas padovanojo, ir trumpai pasvarstęs Knulpas nuskubėjo į užeigą. Būtų galėjęs apsilankyti „Angele" ar „Gulbėje", kur jį pažinojo ir būtų sutikęs draugų. Tačiau dabar nebuvo linkęs bičiuliautis.

Miestelyje buvo pasikeitę daug dalykų, kurie anksčiau jį domino iki pačių smulkmenų, tačiau šįkart Knulpas tenorėjo matyti ir žinoti tik tai, kas buvo likę iš senųjų laikų. O kai davęs kelis trumpus klausimus sužinojo, kad Franciska mirusi, viskas nublanko, ir jam pasirodė, kad čionai atkeliavęs tik dėl jos. Ne, beprasmiška klaidžioti gatvelėmis ir tarp sodų ir klausytis, kaip užjausdami tau laido juokelius pažįstami. O kai netyčia siauram Pašto skersgatvy sutiko vyriausiąjį gydytoją, Knulpui staiga dingtelėjo, kad gal ligoninėje jo pasigedo ir ieško. Jis paskubėjo nusipirkti

kepykloje dvi bandeles, susikišo į švarko kišenes ir dar prieš pietus pakilo iš miesto vedančia stačia Kalno gatve.

Aukštai ant kalno, pamiškėje, prie paskutinio kelio vingio, šalia akmenų krūvos, sėdėjo apdulkėjęs vyras ir ilgakočiu kūju skaldė į gabalus pilkai melsvą kriauklainį.

Jį pamatęs Knulpas pasisveikino ir sustojo.

– Laba diena, – atsakė vyriškis ir darbavosi toliau, nepakeldamas galvos.

– Regis, netrukus orai subjurs, – pradėjo kalbą Knulpas.

– Gal ir taip, – subambėjo akmenskaldys ir akimirką pakėlė akis, apžilpintas vidudienio spindesio, kuris krito ant šviesaus kelio. – Kur traukiat?

– Į Romą, pas popiežių, – atsakė Knulpas. – Tikriausiai dar toli?

– Šiandien nenueisit. Jeigu visur stoviniuosit ir trukdysit žmonėms dirbti, tai niekuomet nenueisit.

– Šit kaip, šitaip jūs manot? Na, aš neskubu. Ačiū Dievui. Jūs darbštus žmogus, pone Andresai Šaible.

Akmenskaldys prisidengė ranka akis ir nužvelgė keliauninką.

– Vadinasi, jūs mane pažįstat, – pasakė lėtai, – rodos, ir aš jus pažįstu. Va tik dar vardo neprisimenu.

– Turėtumėt pasiklausti senąjį užeigos šeimininką, pas kurį sykį devyniasdešimtaisiais buvom apsistoję. Tik gal jis bus miręs.

– Jau seniai. Tačiau dabar man praskaidrėjo atmintis, senas gudročiau. Tu esi Knulpas. Prisėsk truputį ir būk pasveikintas!

Knulpas atsisėdo, mat kopė pernelyg greitai ir uždusо; tik dabar jis išvydo, koks gražus slėnyje miestelis, švytinti

žydra upė, rusvų stogų knibždėlynė ir tarp jų įsiterpusios žalios medžių salelės.

– Smagu tau čia aukštai, – sušvokštė.

– Pakenčiama, negaliu skųstis. O kaip tu laikais? Anksčiau lengviau užsikardavai ant kalno, teisybė? Tu baisiai šnopuoji, Knulpai. Ar vėl aplankei gimtinę?

– Taip, Šaible, paskutinįkart.

– Kodėl gi taip?

– Mat plaučių nebėr. Gal žinai kokių vaistų?

– Jeigu būtum likęs namie, mielasis, dirbęs iš peties, turėjęs pačią ir vaikų, o kasvakar užmigęs savo lovoje, gal tau ir kitaip būtų susiklostę. Na, tu jau anksčiau girdėjai šią mano nuomonę. O dabar ką čia bepaveiksi. Ar jau taip prastai?

– Ak, nežinau... Ne, žinau. Rituosi nuo kalno, ir kasdien vis greitėliau. Visiškai neblogai, kai esi vienas ir niekam ne našta.

– Kaip pažiūrėsi; tai tavo reikalas. Tačiau užjaučiu tave.

– Neprivalai užjausti. Sykį mirti reikės, mirtis ištinka netgi akmenskaldžius. Taip, senas gudročiau, dabar štai sėdim abu ir negalim labai pūstis. Juk ir tu kitoniškų minčių turėjai. Argi nenorėjai tada pasiduoti į geležinkelį?

– Ak, tai jau senos istorijos.

– O tavo vaikai sveiki?

– Kitaip nėra buvę. Jakobas jau darbuojasi.

– Mat kaip? Oho, laikas bėga. Na, manau, dabar po truputį keliausiu.

– Kur taip skubi. Kai šitiek laiko nesimatėm! Sakyk, Knulpai, gal galėčiau tau padėti? Su savim daug neturiu, bus kokia pusė markės.

– Tau pačiam jos prireiks, senuk. Ne, labai ačiū.

Buvo dar kažką besakąs, tačiau suspaudė širdį, todėl nutilo, o akmenskaldys davė jam gurkštelėti jauno vyno iš savo butelio. Valandėlę abu žvelgė žemyn į miestą, saulės atšvaitas ryškiai sublizgo malūno kanale, per akmeninį tiltą lėtai prariedėjo krovinių vežimas, o žemiau užtvankos tingiai plaukiojo baltų žąsų būrys.

– Dabar jau atsipūčiau ir turiu keliauti, – vėl prašneko Knulpas.

Akmenskaldys susimąstęs pakraipė galvą.

– Klausyk, juk galėjai tapti kai kuo daugiau, o ne vargšu bastūnu, – lėtai tarė jis. – Be galo tavęs gaila. Žinai, Knulpai, aš ne davatka, tačiau tikiu tuo, kas parašyta Biblijoje. Ir tu turi pagalvoti. Tau reiks atsakyti, ir nebus lengva. Turėjai gabumų, daugiau negu bet kuris kitas, ir iš tavęs nieko neišėjo. Nepyk ant manęs, kad taip kalbu.

Dabar nusišypsojo Knulpas, ir jo akyse žybtelėjo seno nekalto išdykumo kibirkštėlė. Jis draugiškai paplojo bičiuliui per petį ir atsistojo.

– Pamatysim, Šaible. Gal mielasis Dievulis manęs visai nė nepaklaus: „Kodėl tu netapai teisėju?“ Gal tepasakys: „Tu vėl čia, sūneli?“ ir duos man danguje lengvą darbelį, saugoti vaikus ar panašiai.

Andresas Šaiblė patraukė pečiais po marškiniais mėlynais ir baltais langučiais.

– Su tavim rimtai nepasišnekučiuosi. Manai, kai ateis Knulpas, ponas Dievas tik ir ims laidyti juokelius.

– O ne. Tačiau juk galėtų būti ir taip, argi ne?

– Nekalbėk šitaip!

Juodu paspaudė vienas kitam rankas, ir akmenskaldys įspraudė Knulpui į delną mažą pinigėlį, kurį buvo vogčiomis išsiėmęs iš kelnių kišenės. Ir Knulpas jį paėmė nesispyriodamas, kad nesugadintų anam džiaugsmo.

Jis dar metė žvilgsnį į seną gimtąjį slėnį, vėl linktelėjo Andresui Šaiblei, paskui pratrūko kosėti, paspartino žingsnius ir netrukus dingo už miško kampo.

Po dviejų savaičių, kai šaltas miglotas dienas dar buvo pakeitusios saulėtos su žydinčiais vėlyvaisiais varpeliais ir prisirpusiomis gervuogėmis, nelauktai užgriuvo žiema. Stojo stiprūs šalčiai, o trečią dieną, atšilus orui, gausiai pasnigo.

Visą tą laiką Knulpas bastėsi aplinkui gimtinę be jokio tikslo, dar dukart iš labai arti, pasislėpęs miške, stebėjo akmenskaldį Šaiblę, tačiau nebekalbino. Knulpas turėjo labai daug ką apmąstyti ir per tas ilgas vargingas nenaudingas klajones vis labiau klimpo į iššvaistyto savo gyvenimo raizgalynę, painiojosi tarp tvirtų dygliuotų brūzgynų, niekur nerasdamas nei prasmės, nei paguodos. Paskui jį vėl prispaudė liga, ir nedaug trūko, kad vieną dieną jau būtų pasirodęs Gerberzau ir pasibeldęs į ligoninės duris. Tačiau kai po ištisų dienų vienatvės jis vėl išvydo žemai plytintį miestą, anas pasitiko Knulpą tokiu svetimu ir priešišku bruzdesiu, kad jam paaiškėjo, jog tenai nebėra vietos. Retkarčiais kokiame nors kaime jis nusipirkdavo duonos, dar netrūko ir riešutų. Nakvodavo miškakirčių trobelėse arba šiaudų stirtose.

Per smarkią sniego pūgą nuo Volfsbergo Knulpas klampojo į Talmiūlę, sulysęs, klaikiai nusikamavęs, vos vilkdamas kojas, lyg turėdamas kuo labiau išnaudoti tą menką

savo dienų likutį ir vis eiti, apvaikščioti visus miško pakraščius ir progumas. Kad ir koks buvo ligotas ir nuvargęs, akys ir juslės tebeturėjo senojo gyvumo; dairydamasis ir uosdamas lyg puikus medžioklinis šuo Knulpas ir dabar tyrinėjo kiekvieną įdubą, kiekvieną žvėrių pėdsaką, gaudė kiekvieną vėjo pūstelėjimą, nes kitokių tikslų jam nebebuvo. Visi troškimai išnyko, kojos kilnojosi savaime.

Tačiau mintyse, kaip ir beveik visą laiką pastarosiomis dienomis, jis vėl stovėjo priešais Dievulį ir be paliovos su juo kalbėjosi. Knulpas nė kiek nebijojo; žinojo, kad Dievas mums nieko negali padaryti. Tačiau juodu kalbėjosi, Dievas ir Knulpas, apie jo gyvenimo beprasmiškumą, kaip būtų buvę galima jį pakeisti ir kodėl šis ar anas susiklostė taip, o ne kitaip.

– Tai atsitiko anuomet, – vis tvirtino Knulpas, – anuomet, kai man buvo keturiolika ir Franciska pametė. Tuomet dar būčiau galėjęs tapti bet kuo. Tada aš palūžau ar kažką iššvaisčiau, nuo to laiko ir pasidariau niekam nebetinkamas... Ką čia, paprasčiausiai tu suklydai, kad neleidai man numirti keturiolikmečiui! Tada mano gyvenimas būtų buvęs toks gražus ir tobulas kaip prinokęs obuolys!

Tačiau Dievulis tik šypsojo, ir retkarčiais jo veidas išnykdavo tarp sniego sūkurių.

– Na, Knulpai, – mokė jis, – prisimink savo jaunystės metą, vasarą Odenvalde ir laikus Lechštetene! Argi tada nešokai lyg stirniukas ir argi nejautei visose savo mintyse pulsuojančio puikaus gyvenimo? Argi nedainavai ir negrojai armonika taip, kad merginos ryte rijo tave akimis? Ar dar prisimeni tas saulėtas dienas Bauersvilyje? Ir savo pirmą mylimąją Henrietę? Taip, ar visa tai buvo niekai?

Knulpas pamąstė, ir lyg tolimi žiburiai kalnuose jam neryškiai suspindo jaunystės džiaugsmai, saldžiai ir svaigiai pakvipo lyg medus ir vynas, dusliai nušniokštė lyg šiltas vėjas naktį, artėjant pavasariui. O Viešpatie, kaip buvo puiku, puikūs troškimai ir puikus liūdesys, būtų neapsakomai gaila kad ir vienos prarastos dienos!

– Ak, taip, tai buvo puiku, – sutiko jis, tačiau apyverksnis ir nepatenkintas lyg pavargęs vaikas. – Tada buvo puiku. Tiesa, kaltės ir liūdesio būta ir anuomet. Tačiau teisybė, tie metai buvo geri, gal nedaug kas išgėrė tiek taurių, sušoko tokių šokių ir praleido tiek meilės naktų, kaip tada aš. Bet paskui, paskui viskas baigėsi! Gerai prisimenu, kad jau tada laimė žeidė, o paskui niekuomet nebebuvo gerų laikų. Taip, niekuomet.

Mielasis Dievulis išnyko sniego sūkuriuose. Ką gi, Knulpas stabtelėjo atgauti kvapo ir išspjauti ant sniego trupučiuko kraujo, tada Dievas vėl netikėtai atsirado ir atsakė jam:

– Žinai, Knulpai, gal tu esi truputį nedėkingas? Juokas ima iš tavo užmaršumo! Mudu prisiminėme tuos laikus, kai buvai šokių karalius, ir tavo Henrietę, ir turėjai norom nenorom sutikti: tada buvo gera ir puiku, malonu ir prasminga. Ir jeigu jau taip galvoji apie Henrietę, mielasis, tai ką galvoji apie Lizabetą? Taip, argi galėjai ją visiškai pamiršti?

Ir vėl lyg tolimi kalnai Knulpui prieš akis iškilo praeities nuotrupa, jeigu ir ne tokia džiaugsminga ir linksma kaip anoji, užtat kur kas slėpiningesnė ir nuoširdesnė, lyg moters šypsnys pro ašaras, iš kapų prisikėlė dienos ir va-

landos, kurių Knulpas jau seniai nebeprisiminė. O pačiame viduryje stovėjo Lizabeta gražiomis liūdnomis akimis, su kūdikiu ant rankų.

– Koks niekingas bernas aš buvau! – vėl pratrūko aimanuoti Knulpas. – Taip, tada, kai mirė Lizabeta, nebeturėjau gyventi ir aš.

Tačiau Dievas neleido jam kalbėti toliau. Nuvėrė skvarbiomis šviesiomis akimis ir tarė:

– Liaukis, Knulpai! Tu labai įskaudinai Lizabetą, teisybė, tačiau puikiai žinai, kad suteikei jai kur kas daugiau švelnumo ir gėrio negu blogio, ir ji ant tavęs nė kiek nepyko. Ar tu, paikšeli, vis dar nesupranti, kokia to prasmė? Argi nematai, jog turėjai būti lengvapėdis ir bastūnas, kad galėtum visur skleisti vaikiškas šėliones ir juoką? Kad žmonės visur tave trupučiuką mylėtų, trupučiuką erzintų ir trupučiuką būtų tau dėkingi?

– Tai tiesa, – pusbalsiu sutiko ilgokai patylėjęs Knulpas. – Tačiau visa tai vyko anksčiau, kai dar buvau jaunas! Kodėl aš nieko nepasimokiau ir netapau tikru žmogum? Tuomet dar buvo pats laikas.

Pūga nurimo. Knulpas vėl valandėlę sustojo, ketindamas nusipurtyti nuo skrybėlės ir drabužių tirštą sniegą. Tačiau taip ir neprisiruošė, buvo labai išsiblaškęs ir pavargęs, o Dievas dabar stovėjo priešais visai čia pat, šviesios jo akys buvo išplėstos ir spindėjo lyg saulė.

– Bent sykį būk patenkintas, – tarė Dievas, – kokia nauda iš skundų? Argi iš tikrųjų nematai, kad viskas susiklostė gerai ir teisingai ir kad nieko neturėjo būti kitaip? Taip, argi dabar norėtum būti ponas, ar amato meistras, turėti žmoną ir vaikų, o vakarais skaityti savaitraštį? Argi tučtuojau

nepaspruktum iš namų miegoti šalia lapių, statyti paukščiams kilpų ir jaukinti driežų?

Knulpas vėl pradėjo eiti, sverdinėdamas iš nuovargio ir vis dėlto nieko nejausdamas. Jis labai pralinksmėjo ir dėkingai linksėjo galva, pritardamas Dievo žodžiams.

– Matai, – kalbėjo Dievas, – kitokio man tavęs ir nereikėjo, tik tokio, koks esi. Mano vardu tu basteisi ir namisėdoms vis nešei trupučiuką laisvės troškimo. Mano vardu tu krėtei kvailystes ir leidaisi išjuokiamas; mane patį pajuokė tavyje ir mylėjo tavyje. Juk tu esi mano vaikas, mano brolis, dalelė manęs. Tu nieko nepatyrei ir nieko neperkentei, ko aš nebūčiau pergyvenęs kartu su tavim.

– Taip, – pasakė Knulpas ir sunkiai linktelėjo galvą. – Taip, taip jau yra, iš tikrųjų visuomet tai žinojau.

Jis gulėjo ilsėdamasis sniege, pavargęs jo kūnas tapo lengvutėlis, o karščiuojančios akys šypsojo.

O kai užsimerkė, ketindamas numigti, vis dar girdėjo Dievo balsą ir tebežvelgė į šviesias jo akis.

– Vadinasi, nebesiskundi niekuo? – klausė Dievo balsas.

– Nebesiskundžiu, – linktelėjo galvą Knulpas ir droviai nusijuokė.

– Ir viskas gerai? Viskas, kaip turi būti?

– Taip, – linktelėjo Knulpas, – viskas taip, kaip turi būti.

Dievo balsas tilo, čia skambėjo kaip jo motinos balsas, čia kaip Henrietės, čia kaip malonus švelnus Lizabetos balsas.

Kai Knulpas vėl atsimerkė, saulė taip apakino, kad turėjo kuo skubiau nuleisti vokus. Juto, kaip sniegas slegia jo rankas, ir norėjo nusipurtyti, tačiau miegas marino taip, kad šis noras užgožė visus kitus norus.

FRAGMENTAI IŠ PALIKIMO

APIE BASTŪNUS

Neklausydami jokio žmogaus, priklausomi tik nuo orų ir metų laiko, be jokio tikslo prieš akis, be jokios pastogės, nieko neturėdami ir būdami visokių atsitiktinumų valioje, benamiai leidžia savo vaikišką ir narsų, varganą ir judrų gyvenimą. Jie Adomo, išvarytojo iš rojaus, sūnūs ir nekaltų gyvūnų broliai. Iš dangaus rankos jie valanda po valandos ima tai, kas jiems duodama: saulę, lietų, miglą, sniegą, šilumą ir šaltį, palaimą ir vargą. Jiems nėra laiko, istorijos, tikslo, nei to keisto vystymosi ir „pažangos" stabo, kuriuo taip tvirtai įtikėję namų savininkai. Klajoklis gali būti šiurkštus ar švelnus, talentingas ar kvailas, drąsus ar bailus, tačiau širdyje jis visuomet kūdikis, visuomet gyvena tarsi pačią pirmąją pasaulio sukūrimo dieną, iki visų istorijų pradžios, visuomet jo gyvenimą valdo keletas kuklių poreikių. Širdies gelmėse bastūnas žino, kokia trapi ir laikina gyvybė, kaip vargiai ir baimingai pro kosminį ledą sunkiasi trupučiukas šilto bet kokios gyvasties kraujo, arba tiktai vaikiškai ir godžiai paklūsta išbadėjusio savo pilvo įsakymams – jis visuomet bus priešingybė ir nesutaikomas priešas turtuolio ir namisėdos, kuris jį niekina, jo neapkenčia ir bijo, nes nenori, kad jam primintų: apie būties laikinumą, apie nuolatinį bet kokios gyvybės gesimą, apie nepermaldaujamą galingą mirtį, pripildžiusią mus supantį pasaulį.

KNULPO MIRTIS

Štamheimo pastorius savo darže tvarkė pomidorų lysvę, nes jau buvo spalio vidurys ir bet kurią naktį galėjo užgriūti pirmas šaltis. Jis rūpestingai nuskynė keletą paskutinių raudonų pomidorų ir padėjo ant akmeninio daržo aptvaro, ten jie ir raudonavo virš apsamanojusių tufo uolienų, spalva permušdami dar aukso geltonumo tuopų ir raudonus kaip vynas vyšnių lapus. Pastorius vieną po kito iš juodos žemės rovė nuvytusius, sudiržusius lyg oda augalų stiebus, raišiojo nuo jų eglinius ramsčius ir daužė grumstus nuo blyškių šaknelių. Šalimais į ovalų akmeninį lovį čiurleno šaltinio srovelė, dideli tamsūs strazdai šlamino vaismedžių eiles taip, kad sūkuriavo rudi lapai, o saulėtu maloniu, ramiu ir auksiniu spalio oru iš laukų sklido melsvas skystas degančių bulvienojų dūmelis, nešdamas degėsių tvaiką, derantį rudeniui kaip ryto miglos ir paukščių keliauninkų debesys.

Pastoriaus, vos perkopusio per keturiasdešimtmetį, smilkiniai jau buvo žilstelėję, tačiau doras daržininko veidas ir tvirtos bei dramblotos figūros judesiai nederėjo prie šios gamtos išdaigos. Niekas nebūtų palaikęs jo dvasininku, veikiau kaimo mokesčių rinkėju ar pašto sekretorium, žmogum, kuris mėgsta ramybę, ant kurio rašomojo stalo guli spalvingi sodininko kalendoriai ir kuris mieliau pluša su sodo žirklėmis negu su plunksna.

Smagų ir uolų jo darbą nutraukė šūksnis iš už tvoros. Tenai stovėjo vyriškis su skrybėle rankoje ir sveikinosi:

– Laba diena, pone pastoriau.

Pastorius prisimerkė prieš saulę, balsas buvo jam pažįstamas, patrypčiojo, kratydamasis nuo kojų žemę, ir priėjo prie vyro. Pažino tik tada, kai jau stovėjo priešais ir matė ano akis. Tai buvo Knulpas.

– Sveiki, pone pastoriau, – pasakė jis, – ar negalėčiau trumpam užsukti? Jeigu jums nesutrukdysiu. Matau, kaip tik darbuojatės.

Pastorius iškišo ranką virš tvoros pro plonus gervuogių ūglius.

– Knulpai! – sušuko su šypsena. – Tačiau ką čia sumanei, kad kreipiesi į mane „jūs"? Juk mudu tujinomės, kai gimnazijoje vienas nuo kito nusirašinėjom namų darbus.

– Tujinomės, – linktelėjo galvą bastūnas. – Tačiau viskas gali pasibaigti, ir ne vienas, su kuriuo kartu lankiau mokyklą, nebenori manęs pažinti.

– Nesąmonė, Knulpai, juk aš ne toks! Tačiau eikš čionai, kad galėčiau tave apžiūrėti. Nesirodei ištisą amžinybę. Žinoma, per tą laiką ne sykį buvai kaime, tačiau nesuteikei man garbės!

– Ne, apsilankydavau nedažnai, tačiau kokį sykį esu buvęs. Ne visuomet turėdavau laiko, žinai, be to, nenorėjau įkyrėti.

Abu, kiekvienas savo pusėje, priartėjo palei tvorą iki namų.

– Užeik į vidų per virtuvę, – sušuko pastorius, – aš tuoj.

Jis perėjo per namą, rado Knulpą laukiantį prie virtuvės durų ir įsileido.

Tačiau sustojo tarpdury, sulaikė Knulpą už pečių ir atsuko į šviesą.

– Tačiau kaip tu atrodai! – pasibaisėjo pastorius. – Ar tau taip blogai? Pasenai kokia dešimčia metų.

Knulpas nieko neatsakė. Šyptelėjo ir dešine ranka nusivalė švarko rankovę. Jis atrodė labai varganai, akys klaikiai įdubusios, visas sumažėjęs, dar nepražilę plaukai praretėję, o liesas ir silpnas kojas dengė susiraukšlijusios kelnės. Ir drabužiai prastesni, nei paprastai, tačiau dar buvo justi likutis jo koketiško švarumo ir linksmumo. Pastorius, puikiai jį pažįstąs, suprato: Knulpas neapsileido, tiktai paseno ir labai pasiligojo.

Pastorius nusivedė svečią į kabinetą, pro kurio atvirus langus plūdo mėlynė ir saulė – ant palangių gulėjo peraugusių geltonų agurkų ir rausvų moliūgų, – ir pristūmė jam gerą krėslą.

– Norėtum valgyti? Gerti? – paklausė drąsindamas ir, kai Knulpas paprašė šlakelio pieno, pats jo atnešė ir dar pridėjo duonos. Pavargęs svečias padėkojo ir akivaizdžiai mėgaudamasis išgėrė puodelį pieno.

– Taip, gardu buvo, – pasakė Knulpas su senąja vaikiška šypsena. – Įsipilsiu dar vieną. Pienas su duona, nieko nėra skaniau. O Viešpatie, kai buvai vienuolikos, dvylikos metų ir parsirasdavai namo nusimaudęs ar pačiužinėjęs ir mirkydavai ruginę duoną į pieną! Tada manydavai, kad taip turi būti ir nieko daugiau nebus, nežinojai, jog tada mėgaujiesi pačiu geriausiu ir švariausiu dalyku, koks tik būna gyvenime... Taip, pastoriau, aš pasenau. Nieko daugiau man nebenutiks.

– Matau, kad sergi. Tačiau su tuo mes susidorosim. Šitoks stipruolis kaip tu! Ar žinai, kuo sergi, ar esi toks tik dėl prasto gyvenimo?

Knulpas atsargiai panardino duonos riekę į puodelį ir stebėjo, kaip į ją geriasi pienas. Pastorius žiūrėjo į jį ir prisiminė, kad bičiulis, dar būdamas berniukas, su šitokiu nuoširdžiu atidumu stebėdavo paprasčiausius dalykus: vabalo ropštimąsi stiebeliu, vandens tekėjimą, amatininkų triūsą. Su tokiu pat atsidavimu dabar Knulpas žiūrėjo, kaip pienas užpildo duonos poras, rimtai ir smalsiai, lyg tai būtų nuostabiausias dalykas pasaulyje. Abu valandėlę tylėjo, buvo girdėti, kaip už lango kapsi zylė, ir iki pat saulėto pastoriaus kambario vos atsklido aitrus degančių rudeninių laužų kvapas.

Pastorius pakartojo klausimą, ir Knulpas pakėlė į jį žvilgsnį, ir, kad ir koks suvytęs ir pasenęs atrodė pats, dailios jo akys tebeturėjo šelmiškumo ir vaikiškumo kibirkštėlių.

– Taip, žinau, – pasakė abejingai. – Tai džiova. Jau gulėjau ir išsikapsčiau. Gal ir dabar išsikapstysiu.

– Gal išsikapstysi? Žinoma. Ar bijai, nes artėja žiema?

Knulpas linktelėjo galvą.

– Taip, ir šito. Ir šito.

– O ko dar daugiau? Sakyk dabar!

– Ak, nieko svarbaus! Aš tik manau: anksčiau pasveikdavau, nes dar kažko būdavo viduje. Žinai, kaip benzino varikliui!

– O dabar tau kaip tik to trūksta?

– Kaip tik to. Iš rimtųjų nieko nebenoriu, staiga apsunkau.

Pastorius atsistojo ir energingai perėjo per kambarį. Paskui sustojo priešais Knulpą ir paliepė:

– Parodyk pulsą!

Knulpas klusniai pakėlė ranką, ir pastorius išsigando, kai savo šiltam stambiam delne pajuto tokį liesą ir menką riešą. Prasti popieriai. Tačiau jis niekuo neišsidavė, apčiuopė pulsą, jis buvo silpnas ir nelygus, tačiau Knulpas nekarščiavo.

Paskui pastorius vėl ėmė vaikščioti po kambarį, ir geraširdiškas jo veidas nuo minčių apniuko ir surūstėjo. Staiga jis sustojo ir be jokio reikalo žvaliu balsu, lyg ginčydamasis pats su savo priekaištais ir mintimis, sušuko:

– Pasiliksi čia! Tau reikia gulėti!

Nuo garsaus balso svečias kiek susigūžė.

– Pastoriau, – pasakė jis, – tu geras žmogus! Tačiau matai, nieko iš to nebus. Aš ir taip ketinu gultis į ligoninę, kai tik ateis žiema!

Tačiau pastorius jau buvo pasiryžęs ir nebenusileido.

– Į ligoninę spėsi, – pasakė jis griežtai. – Kol kas atsigulsi į lovą, sušilsi ir pailsėsi, o paskui tave turės apžiūrėti gydytojas. – Jis pagalvojo ir nusijuokė: – Žinoma, reikėtų moteriškės, pastorienės su žolelių arbata ir pavilgais. Tačiau galbūt, jeigu ją turėčiau, jai tai nepatiktų, ir mudu susibartume. Ką gi, bus gerai taip, kaip yra. Žinai, Knulpai, čia aš turiu daržinę, kamaraitę, sako, kad anksčiau joje miegojo pastorių samdiniai, – norėčiau žinoti, iš ko anie mokėdavo samdiniams! Taigi kamaraitė tuščia, joje stovi lova, turiu ir čiužinį. Bus gerai. Bus labai gerai. Name negaliu tavęs apnakvinti, suprask, svečių lova yra dekanui, kai tas atvažiuoja aplankyti.

– O tavo šeimininkė? – tiesiai paklausė Knulpas.

– Ji atlieka savo pareigas, – pasipiktinęs sušuko pastorius, – pamatysim! Juk neturėčiau iš anksto jos pasiprašyti!

Knulpas nuolankiai tylėjo. Jam būtų tikę gulėti šiltai ir ilsėtis; jis jau užmerkė pavargusias akis, atsiduodamas laimingoms romioms svajonėms. Tačiau nutuokė, kad tai truks neilgai: nepasiti-

kėjo virėja, kurią žinojo esant tvirtesnio būdo už šeimininką. Ką gi, viskas paaiškės.

Pastorius tučtuojau paskambino Lenei, ir, kai vėl patraukė varpelį, ji atskubėjo su švaria prijuoste ir paklausė, ką ponas pastorius paliepsiąs.

– Sulaukiau svečio, – tarė šeimininkas. Ji jau žinojo.

– Knulpo, – tarė ir parodė į jį smakru.

– Taip, savo moksladraugio Knulpo. Jis ligonis, Lene, ir turi gulėti, kol ateis gydytojas ir bus matyti toliau.

Lenė tylėjo.

– Juk mes turim daržinėje lovą, kamaraitėje.

– Bet tenai obuoliai, – pareiškė Lenė.

– Taip, žinoma, obuolius reikia išnešti. Tegu zakristijonas padeda, tuojau jo pasiųskit. Paskui nuneškit čiužinį ir patalynę iš kitos svečių lovos.

– Čiužinys netinka senajai lovai, nieko nebus, – pasakė Lenė.

– Bus gerai, antraip reikės pašaukti stalių.

– Taip, tačiau aš negaliu išeiti, svarainių tyrė ant ugnies!

– Tada aš pats parsivesiu zakristijoną, o jūs paskui paklosit lovą. Supraskit, ilgai laukti negaliu, čia kalbama apie ligonį. Taigi virkit savo tyrę, o aš einu zakristijono.

Jis kalbėjo sujaudintu balsu, ir Knulpas nusišypsojo. Tačiau pastorius protekiniais nuėjo zakristijono. Tas padėjo jam nunešti čiužinį, pintinės su obuoliais tuo tarpu buvo perkeltos į malkinę, nors Lenė ir prieštaravo, ir po valandos Knulpas gulėjo samdinių kamaraitėje švariam patale, apsivilkęs naktiniais pastoriaus marškiniais, iš kurių plačios apykaklės kyšojo jo sulysęs ir susiraukšlėjęs kaklas.

– Taip, – tarė pastorius, – dabar tu pirmiausia išsimiegosi ir pailsėsi, o aš tuo tarpu toliau darbuosiuos darže.

Tačiau jis dar brūkštelėjo atviruką gydytojui, kad pas jį apsilankytų, jeigu šiomis dienomis atkliūtų į kaimą.

Knulpas buvo patenkintas. Jis užsuko pas jaunystės draugą ne atsitiktinai; tikėjosi, kad pastorius pastebės, kokia sunki jo būklė, ir pagelbės. Senstantis bastūnas juto, kokie prasti jo reikalai, jau seno-

kai spjaudė krauju ir karščiavo, būtų atsigulęs į gimtojo miestelio ligoninę, kur jį būtų priėmę. Tačiau kol metų laikas dar leido gyventi gamtoje, jis nenorėjo pasiduoti, o pratysoti ligoninėje šias melsvas švelnias rudens dienas, jam regėjosi juo didesnė nuodėmė, juo aiškiau jautė, kad šįkart jį sugriebė iš rimtųjų ir tai bus paskutinė jo vieta.

Knulpui buvo bloga. Trumpam nuotoliui iš Oberhauzeno į Štamheimą šiandien jis sugaišo ketvertą valandų, ir po kiekvieno poilsio atsistoti ir vilktis toliau jam buvo vis sunkiau. Jis pažinojo mirtį, kartais ją matydavo, ir žinojo, kad daugeliui tai ne užgesimas ir užmigimas, o ilgas ir kankinamas darbas. Jau senokai į kiekvieną lovą jis guldavosi lemtingai tikėdamasis, kad mirtis jį užklups kaip tik šiąnakt.

Jam buvo malonu šiltam patale, o ant tokio gero čiužinio seniai nebebuvo gulėjęs. Jis gulėjo prisimerkęs, mėgaudamasis ir ramus, mėgindamas prisiminti eilutes, kurios jam atėjo į galvą vakar Gengšteto miške:

Kregždės tuoj išskris,
Ir lapai krinta,
Tuoj viskas nudžius...

Knulpas nebeįstengė jų sudėlioti. Tačiau vidinio praregėjimo paguoda, kurią vakar pajuto taip stipriai, kai įsivaizdavo gulįs miške po nuvytusiais lapais ir mirštąs, vėl nuskambėjo. Jį labai paguodė tai, kad kartu vyto lapai ir geso metų laikas, ir sujaudino kaip muzika: apie žmogų, kuris vėl atgavo prarastą brolystę su paukščiu, medžiu ir žeme, ir apie gyvenimą, susipynusį su mirtimi ir be jos neegzistuojantį; eilė sąskambių ir minčių painiavos, kurios jo siela nesugebėjo perprasti, tačiau kuri visa buvo sklidina ramybės ir palaimos nuojautos. Knulpas nusprendė pasikalbėti apie tai su pastorium, paskui užmigo.

Tuo tarpu pastorius darže tvarkė lysvę po lysvės. Ten, kur augo pupelės, kitąmet pūpsos kopūstai, o vietoj senos dedešvų, jau apsususių ir suprastėjusių, lysvės, pavasarį jis ketino pasodinti jurginų. Darbo buvo į valias, gyvatvorės dar neapkarpytos, braškių kampelis

nenuravėtas, tebestyrojo aviečių stagarai, o jurginų gumbai neiškasti. Tačiau pastorius plušėjo beveik negalvodamas apie tai, ką daro, o kai į daržą atėjo Lenė pasiskinti salotų su sustingusio nepasitenkinimo ir įžeisto užsispyrimo išraiška niekuomet jaunu nebuvusiame veide, pastorius įniko piktai maitoti aviečių krūmus, šventai pasiryžęs gerai prižiūrėti vargšą Knulpą, nors ir turėtų išvaryti Lenę. Žinoma, ji šeimininkavo ne tik namie, virtuvėje ir skalbykloje, bet ir buvo subūrusi pusę bendruomenės bei merginų sąjungą; kad ir kaip ten būtų, šįkart ji turės nusileisti, antraip – ir jis pagalvojo apie merginų sąjungą taip, kaip nederėjo galvoti jo luomo žmogui.

Kai temstant grįžo namo, užsukęs į Knulpo kamaraitę, rado svečią miegantį. Persmelktas kone švelnaus užjaučiamo jaudulio jis žiūrėjo į ligonį. Mylėjo jį, dažnai gelbėjo, taip pat dažnai jam pamokslavo ir jį įtikinėjo, tačiau iš tikrųjų pastoriui patiko, kad niekuomet Knulpo taip ir neperkalbėjo. Šį bastūną jis mylėjo kaip savo vaikystės prisiminimą, gerbė už nevaldomą laisvės troškimą ir mažne jam pavydėjo, nes pats tai suprato, slapčiomis pritarė, o jaunas būdamas, pats taip jautėsi. Dabar jau seniai pats buvo tapęs maloniu ir paslaugiu kaimo pastorium ir nebegalėjo skaičiuoti, kiek mažų ir didelių aukų jam tai kainavo. Tačiau štai jam, šiam vargšui išdidžiam vyrukui, kuris kitados geriau mokėjo lotynų kalbą už jį, šiam baikščiam užsispyrėliui jis norėjo padėti ir padaryti ką nors gera. Pagaliau kam viengungis, kuris visus sekmadienius skelbia Evangeliją, gali skirti savo artimo meilę, jeigu ne jam, benamiui ir ligotam žmogui, pasipainiojusiam ant kelio, ir dar jaunystės bičiuliui?

Vakarieniaujant jis paliepė Lenei nunešti ligoniui sriubos ir puodelį pieno.

Lenė sviedė į savo šeimininką sklidiną priekaišto žvilgsnį ir įsižeidusi pasakė:

– Tačiau šito ponas pastorius tikrai negali iš manęs reikalauti.

– Kaip? Negali reikalauti? O kodėl?

– Ponas pastorius žino geriau už mane, kad padori mergina negali eiti pas vyrą, jeigu jis...

– Jeigu jis...

– ... jeigu jis guli lovoje, dovanokit. O jis valkata, taip, ir apskritai...

Pastorius atstūmė lėkštę ir atsistojo, pikti žodžiai sukosi jam ant liežuvio galo, tačiau jis susivaldė; keliskart perėjo per kambarį, paskui sustojo priešais Lenę ir pabrėžtinai ramiai tarė:

– Gerai, Lene, matau, nelabai pripažįstat artimo meilės. Tikriausiai leistumėt ligoniui mirti badu, vien norėdama man parodyti, kad jo nevertinat. Ką gi, gerai, aš pats nunešiu jam valgyti.

Ji ketino paprieštarauti, tačiau pastorius nuleido jos žodžius negirdom ir pamojo rankomis, dukart, triskart, jai išeiti. Paskui pats nuskubėjo į virtuvę, paėmė lėkštę, puodelį ir nunešė vakarienę Knulpui į kamaraitę. Turėjo jį pažadinti ir tyliai pašaukė vardu, budrus miegalius iškart atsimerkė, sumirkčiojo nuo pliūpčiojančios žvakės šviesos ir jau po akimirkos liesam savo veidui, ką tik tokiam rimtam ir kenčiančiam, suteikė linksmumo, kuriuo sutikdavo ir prastus laikus.

Iš pradžių jis nustebo, kad pastorius pats atnešė vakarienę, tačiau paskui prisiminė Lenę ir viską suvokė.

– Man visai gerai, – tarė, dėdamasis linksmas, – rytoj, žinoma, galėsiu traukti toliau.

Tačiau jo bičiulis nenorėjo nieko girdėti. Paliepė Knulpui valgyti, pareikalavo išgerti ir pieną, paskui paliko žvakę ir pats sugrįžo į namą.

[Tačiau Knulpas naktį regėjo vieną iš savo sapnų. Tokių buvo keletas, kartkartėmis jie vis grįždavo, kassyk trupučiuką pasikeitę ir gavę naujų vaizdų.

Šįkart jis sapnavo tą, kurį vadindavo sapnu apie gimnaziją.

Knulpas buvo žemesnėje gimnazijos klasėje, o pamoką vedė preceptorius Briustleinas. Suoluose sėdėjo jie visi, andainykščiai gimnazistai, dauguma tokie pat berniūkščiai, kaip ir prieš trisdešimt metų. Tačiau kiti, prie jų priklausė ir Knulpas, buvo vyrai, su skrybėlėmis ir barzdotais veidais.]*

Jis skubėjo per beveik nepažįstamą kraštovaizdį ir jautėsi prastai

(Čia fragmentas baigiasi.)

---

* Šis tekstas rankraštyje išbrauktas.

Hesse, Hermann
He349 Knulpas: romanas/Hermann Hesse; iš vokiečių kalbos vertė Laima Bareišienė. – Vilnius: Alma littera, 2002. – 111 p.

ISBN 9955–08–154–6

Vienas iš žavingiausių Nobelio premijos (1946) laureato H. Hesse'ės ankstyvosios prozos kūrinių, kuriame vaizduojamas mažo Švabijos miestelio gyvenimas ir praeitis, glaudžiai susipynusi su dabartimi.

UDK 830–3

Hermann Hesse
KNULPAS
Romanas

Iš vokiečių kalbos vertė *Laima Bareišienė*

Dailininkas *Edvardas Jazgevičius*
Korektorė *Bronė Brazauskaitė*
Techninė redaktorė *Birutė Tolvaišienė*
Kompiuteriu maketavo *Ligita Plešanova*

SL 412. Užsakymas 2.457
Išleido leidykla „Alma littera", A. Juozapavičiaus g. 6/2, 2005 Vilnius
Interneto svetainė: http://www.almali.lt
Spausdino AB spaustuvė „Spindulys", Gedimino g. 10, 3000 Kaunas
Interneto svetainė: http://www.spindulys.lt

„Knulpas pasakė:

– Kiekvieno žmogaus siela savita, jis negali jos sumaišyti su jokia kita. Du žmonės gali eiti vienas šalia kito, gali šnekučiuotis ir būti artimi. Tačiau jų sielos yra kaip gėlės, kiekviena įsišaknijusi savo vietoje, ir nė viena neprisiglaus prie kitos, nes turėtų palikti savo šaknis, o kaip tik šito ji ir negali. Gėlės skleidžia savo kvapą ir barsto sėklas, nes trokšta suartėti; tačiau gėlė bejėgė numesti sėklą į jos vietą, tai vėjo darbas, o vėjas pakyla ir pučia, kaip ir kur link nori."

Hermanno Hesse's jau išleista:

Gertrūda

Pėteris Kamencindas

Roshaldė

Po ratu

Stiklo karoliukų žaidimas

Stepių vilkas

ISBN 9955-08-154-6

